

Univerzita Karlova v Praze
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra dějin a didaktiky dějepisu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Vývoj obce Martinice
v Krkonoších po roce 1850**

**Evolution of Martinice v Krkonoších after
1850**

Autor: Simona ZAPLATÍLKOVÁ
Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Bohdan ZILYNSKYJ
Rok: 2011

Prohlášení

Tímto prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením PhDr. Bohdana Zilynského a uvedla v seznamu literatury veškerou použitou literaturu a další informační zdroje.

V Praze dne 13. 4. 2011

.....
Simona Zaplatílková

Poděkování

Ráda bych poděkovala panu PhDr. Bohdanovi Zilyskému za vedení mé bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala pracovníkům okresního archivu v Semilech, a panu kronikáři Josefu Ullrichovi. V neposlední řadě také děkuji své rodině, bez jejíž podpory bych těžko zvládla práci napsat.

Obsah

Úvod.....	6
1. Historie obce před rokem 1848	8
1. 1. Vznik městečka Jilemnice	8
1. 2. Nepodložené pověsti o vzniku vsi Martinice	9
1. 3. První písemná zmínka o vsi.....	9
1. 4. Náboženské poměry	11
1. 5. Jak se vyvíjela obec Martinice v nejstarších dobách.....	12
2. Martinice v letech 1848 - 1918	13
2. 1. Život obyvatel a vznik mechanické tkalcovny	16
2. 2. Události, které přispěly v 2. polovině 19. století k rozvoji obce	18
2. 2. 1. Vznik železničního spojení v Krkonoších	19
2. 2. 2. Vznik trati Martinice v Krkonoších – Rokytnice nad Jizerou	20
2. 3. Martinice v letech první světové války	22
3. Martinice v letech 1918 - 1938	27
3. 1. Situace na Jilemnicku po vzniku ČSR.....	27
3. 2. Martinice v období po první světové válce do roku 1938	28
3. 2. 1. Významné události, které se udály v obci v době první republiky	30
4. Martinice v letech 1938 - 1948	32
4. 1. Vývoj obce v poválečných letech do roku 1948.....	38
5. Spolkový život v Martinicích.....	42
5. 1. Spolek divadelních ochotníků „Klicpera“	43
5. 1. 1. Ochotnický spolek Klicpera v letech 1919 - 1938.....	44
5. 1. 2. Spolek po roce 1938	47
5. 2. TJ Sokol.....	49
6. Z historie školství v obci v letech 1848 - 1948	54
6. 1. Martinická škola od počátku výuky do roku 1918	54
6. 2. Martinická škola 1918 - 1938.....	61
6. 3. Martinická škola 1938 - 1948.....	68
Závěr.....	72
Seznam použitých pramenů a literatury	74

Prameny	74
Periodika.....	74
Literatura	74
Beletrie	76
Internetové zdroje	76
Přílohy	77
Seznam tabulek.....	77
Seznam obrázků.....	77
Anotace.....	84
Annotation.....	84
Klíčová slova.....	85
Key words	85

Úvod

Tématem mé bakalářské práce jsou dějiny obce Martinice (dnes Martinice v Krkonoších) v letech 1848 – 1948. Obec Martinice v Krkonoších se nachází v severovýchodních Čechách v nadmořské výšce 482,9 metrů a spadá do kraje Libereckého. Podle posledního vyhodnoceného sčítání lidu v roce 2001 žilo v obci 574 obyvatel, což je vůbec nejnižší počet obyvatel od roku 1869. Obec je rozdělena železniční tratí na dvě poloviny na tzv. „Hoření konec“ a „Dolení konec“.

Práce je rozdělena na dva okruhy, z nichž první se zabývá obecnými dějinami obce v letech 1848 – 1948 a je rozčleněn na čtyři časová období, tedy na čtyři kapitoly. V první řadě bych ráda popsala stručně dějiny obce před rokem 1848, tedy v období zhruba 350 let, protože první písemná zmínka o vzniku obce pochází z roku 1492. A v následujících třech kapitolách sleduji obec Martinice od roku 1848 do roku 1918, dále období první republiky, tedy léta 1918 – 1938 a konečně období let 1938 - 1948.

Druhý okruh tvoří tři kapitoly, ve kterých se budu podrobněji zaměřovat na kulturní život obce související se vznikem místních spolků a na dějiny školy od první dochované zmínky o výuce v obci do roku 1948, které bude věnována podstatná část práce.

Cílem této práce bylo souhrnné zmapování jednoho století vývoje obce a zjištění, která z dílčích etap v jeho rámci byla pro obec nejdůležitější z hlediska jejího rozvoje. V neposlední řadě jsem se v souvislosti s rozvojem obce zaměřila na dějiny školství.

V práci bylo čerpáno především z pamětní knihy obce, která se začala psát v roce 1925. Dřívější dějiny byly sepsány zpětně, zřejmě nejvýznamnějším kronikářem panem Josefem Šonským. Tato pamětní kniha však není uložena v okresním archivu v Semilech, nýbrž u nynějšího kronikáře obce pana Josefa Ullricha. Záznamy ze schůzí obecního zastupitelstva v okresním archivu zcela chybí. Další informace byly čerpány z pamětní knihy martinické školy, z protokolů o schůzích místní školní rady v Martinicích 1920 – 1938 a v letech 1938 – 1948 a zázpisů ze schůzí učitelského sboru obecné školy v Martinicích 1940 – 1948. Vzácné

informace také poskytly pamětní knihy divadelního spolku Klicpera a pamětní kniha Tělocvičné jednoty Sokol Martinice. Důležitými pomůckami k vytvoření této práce byly publikace vydaná k 500. výročí založení obce, pamětní spis vydaný ke 110. výročí založení Sboru dobrovolných hasičů nebo pamětní spis 100 let Tělocvičné jednoty Sokol Martinice. Všechny knižně uvedené práce a archivní prameny jsou přesně citovány v závěrečné bibliografii.

1. Historie obce před rokem 1848

1. 1. Vznik městečka Jilemnice

S dějinami obce Martinice v Krkonoších jsou úzce spojeny dějiny Jilemnicka, a proto je ve své práci nemohu opomenout.

V této oblasti docházelo ke dvěma vlnám kolonizace. V té první sem přicházelo zejména slovanské obyvatelstvo a v druhé německé. Na Jilemnicku se stal nejvýznamnějším kolonizátorem šlechtický rod erbu Iva. Tento rod se jmenuje rod Markvarticů.¹ Své jméno dostal podle předka Markvarta, který měl být dvořanem knížete a krále Vladislava II. Markvartovi pravnucci si rozdělili „*dědictví velkého východu Čech*“.² Mladší syn Jaroslav byl zakladatelem rodu pánů z Valdštejna. Příslušníci tohoto rodu jako jediní zůstali věrni starému erbovnímu znamení, a to rodovému lvu, dříve lvici. Jaroslavův vnuk Jan z Valdštejna získal Jilemnicko. Tento Jan dal vybudovat počátkem 14. století pohraniční gotický **hrad Štěpanice**.³ Hrad byl vybudován jako jeho sídlo. Vzhledem k tomu, že toto panství potřebovalo hospodářské a tržní centrum, bylo snad kolem roku 1325 založeno městečko Jilemnice. Toto městečko nebylo založeno v podhradí, jak tomu ve středověku bývalo, ale přibližně 3 km jižněji.

Jak píše pan PaedDr. Jan Luštinec ve své knize „*nejstarší zmínka o obci se váže k roku 1350, kdy je připomenut kněz Bohuněk Předslavův z Jilemnice, jenž jako „familiaris domesticus“ sloužil biskupu Quidonovi z Portna a téhož roku byl vyslán jako diplomat do Uher. V roce 1352 se Jilemnice objevuje znovu, tentokrát v registrech papežských desátků, podle nichž zdejší fara platí čtvrt kopy grošů, tedy největší částku z celého panství*“⁴ To nás přesvědčuje o tom, že Jilemnice byla již tehdy nejpřednější obcí panství, z čehož nám plyne, že musela být založena ještě před tímto rokem.

Pro tuto práci je však důležitý až rok 1492, kdy byla učiněna první písemná zmínka o obci Martinice. A tato obec je tématem této práce.

1 Krkonoše, *Jilemnice díl I. - výňatky z dějin.*, J. Ambrož, ročník 1939, svazek II. S. 84

2 Tamtéž.

3 Tamtéž.

4 LUŠTINEC, Jan. *Jilemnice*. 1. vyd. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. S. 3

1. 2. Nepodložené pověsti o vzniku vsi Martinice

O vzniku vsi Martinice se do dnešní doby zachovaly pouze historicky nepodložené **pověsti**, které se udržují mezi martinickým lidem. Nejznámější z pověstí vypravuje, že se v okolí dolní části vsi usadilo prvních devatenáct slovanských obyvatel, mezi nimiž vynikal jistý **muž jménem Martinicz**. „Vrchnosti vykonával jako rychlý a odvážný jezdec na koni oddané služby, hlavně když hrozilo válečné nepřátelské tažení na hrad pánů z Valdštejnu.“⁵ Díky své oblíbenosti byl ustanoven vůdcem martinických přistěhovalců. Podle něho se vsi začalo říkat „**Martiniczova samota**“, později „**Wes Martinicze**“. Jak tomu bylo, se už asi nikdy nedozvíme. Místní obyvatelstvo však vzalo tuto pověst jako nejpravděpodobnější, což dokládá i znak místní obce, na kterém se v modrém poli nachází zlatý kůň v běhu, který by měl být připomínkou věrného Martinicze.

Obr. č. 1 - Znak obce

1. 3. První písemná zmínka o vsi

V roce 1492 došlo k rozdělení **štěpanického panství na část štěpanickou a část jilemnickou** mezi potomky pánů z Valdštejna, Heníka a jeho strýce Hynka. Při této příležitosti byla učiněna první písemná zmínka o existenci vsi Martinice. Heník, syn zesnulého majitele štěpanického panství Jindřicha z Valdštejna, získal tzv. štěpanickou část. Do této části se počítá „*dolní polovina Jilemnice se starým kostelem svatého Vavřince, Jilem, Poniklá, Víchová, Křížlice, Štěpanice, hrad*

5 Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 18

*štěpanický, Lhota Štěpanická, Mrklov, Valteřice, Branná, Javorek, Lhotka, Rabné, Borovnice, Zadní Ždírnice a Slemeno“.*⁶

Hynek získal jilemnickou část, která zahrnovala vsi „*Jablonec nad Jizerou, Vojtěšice, Roprachtice, Sytová, Jestřabí, Hrabačov, horní polovina Jilemnice s tvrzí, Jilem, Martinice, Roztoky, Purklín, Kruh, Mříčná, Kundratice, Čistá, Přední Ždírnice a Kunčice*“.⁷

Panství bylo sice rozděleno mezi potomky stejného rodu, to se však smrtí Hynka a Heníka změnilo. Touto událostí vymírá mužská větev tzv. Valdštejnů ze Štěpanic. Štěpanická část sice přechází na další Valdštejny, ale již z jiné větve, která si ji podržela až do roku 1606. Tehdy ji Adam mladší z Valdštejna prodal **Václavu Zárubovi z Hustířan**.⁸ Štěpanickou část koupil v roce 1628 Albrecht z Valdštejna za asi pětinu odhadní ceny. Po smrti Václava Záruby z Hustířan, který mohl svůj statek užívat až do své smrti, mu panství připadlo dědičně. V tom samém roce je prodal **Ottovi Bedřichovi, hraběti z Harrachu**, který byl jeho švagrem⁹.

Druhá část panství byla prodána Hynkem z Valdštejna roku 1522 **Arnoštovi z Újezdce a Kounic**. Po něm následoval Závíš Jilemnický z Újezdce a Kounic. Poté co v roce 1577 zemřel, připadlo panství Závíšově sestře **Anně**, manželce **Viléma Křineckého z Ronova**. Annin druhý syn Albrecht Bohumír přenechal správu panství ženě **Kateřině**, pocházející z rodu **Mířkovských z Tropčic**, a dcerám Anně Růženě, Barboře, Alžbětě a Aleně Eustachii.¹⁰ Albrecht také získal druhou část panství od **Kateřiny Křinecké z Ronova**. Ta mu prodala svou část pod nátlakem, Albrecht však dohodnutou částku nikdy nezaplatil, a tak po jeho smrti v roce 1634 bylo panství vráceno Křineckým. 2. 5. 1637 koupil za 64 000 kop míšeňských panství manžel Barbory Křinecké, Jan Vilém Harant z Polžic a Bezdrůžic, syn Kryštofa Haranta, jednoho z českých pánů popravených 21. června 1621 na Staroměstském náměstí v Praze. Jan Vilém Harant z Polžic a Bezdrůžic zde hospodařil po dobu 7 let a poté ve stejném roce jako jeho žena Barbora umírá. Zanechali po sobě dva syny, kteří poté spravovali panství jilemnické, Kryštofa Bohumíra Haranta a Adolfa Viléma Haranta.

6 Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 16

7 PEKAŘ, Karel. *Adresář okresu jilemnického*, Jilemnice 1913. S. 8

8 Krkonoše, *Jilemnice díl I. - výňatky z dějin.*, J. Ambrož, ročník 1941, svazek II. str. 90

9 Tamtéž.

10 Tamtéž.

Adolf Vilém Harant získal jilemnický zámek se čtvrtinou městečka, Hrabačov, Smiřično, Kundratice, Sytovou, Roprachtice, Kruh, Svojek, Jestřábí, Rokytnici. Umírá roku 1675 a zanechává po sobě nezletilé děti Františka Pavla, Lucii a Konstancii, včetně manželky Anny ze Schönfeldu.

Kryštof Bohumír Harant získal část Jilemnice, **Martinice**, Karlov, Jablonec, Jilem, Rovnáčov, Roztoky, Zásadku a Purklín. V roce 1670 umírá a svou část zanechává své manželce Eleonoře z rodu Valdštejnů.

Zlomovým rokem pro dějiny Jilemnicka byl rok 1701, kdy syn Otty Bedřicha, hraběte z Harrachu, Ferdinand Bonaventura z Harrachu, koupil od Františka Pavla Haranta z Polžic a Bezdržic jilemnickou část panství. Tímto krokem došlo k opětovnému spojení po více než dvě stě letech rozděleného panství v rukou jednoho majitele. *Dominium v té době mělo rozlohu 289 km², patřilo do něj 26 vesnic a městečko Jilemnice.*¹¹ Harrachové poté vlastnili toto panství až do roku 1945.

1. 4. Náboženské poměry

Brzy po bitvě na Bílé hoře začala probíhat rekatolizace, ta ovšem po dobu třicetileté války nepřinášela očekávané výsledky. Až po skončení války roku 1648 za Ferdinanda III. začala intenzivnější pronikavá práce církevních a světských vrchností.

V místním kraji byl velký odpor ke katolické víře a silně tu vzkvétal protestantismus. Obyvatelé se odsud snadno rozutíkali k sousedním evangelickým kazatelům, od kterých se jim dostávalo duchovní posily.

S rekatolizací na Jilemnicku je spojeno jméno kardinála a pražského arcibiskupa Arnošta Vojtěcha z Harrachu. Ten měl v držení správu majetku za neplnoletého syna zesnulého Otty Bedřicha, hraběte z Harrachu. *„Kardinál Harrach byl ve svém nitru odpůrcem násilných metod a tvrdší nátlak na poddané vyvíjel spíše pod tíhou vnějších okolností“.*¹²

Poddaní byli v tomto směru neústupní, dokonce vyhrožovali, že si vezmou své věci a utečou do hor, odkud se budou bránit, jak jen to půjde.¹³ *„V roce 1651 se*

11 LUŠTINEC, Jan. *Jilemnice*. 1. vyd. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. S. 15

12 Tamtéž, s. 13

13 Krkonoše, *Z dějin náboženských v horách Krkonošských.*, Dr. J.V. Šimák, ročník 1937-38, svazek

v poddanských seznamech horní části městečka hlásilo ke katolické víře pouze 33 osob, z toho 20 přímo z jilemnického zámku, tedy z okruhu, který byl rekatolizací zasažen nejdříve“.¹⁴ Ke změně docházelo mezi léty 1652-1653 díky misiím, které zde měly dobré výsledky.

1. 5. Jak se vyvíjela obec Martinice v nejstarších dobách

Jak se obec Martinice do I. poloviny 17. století vyvíjela, není známo. Cenné záznamy přináší až doba po roce 1650. Například **soupis pozemků** vyhotovený po ukončení třicetileté války v letech 1652-54 říká o vsi Martinice: „*Roly prostřední ourody, rolníků s potahem 9, bez potahů rolníků a zahradníků 16 vcelku usedlejších. Mimo to čtyři stavení rozbořený a pustý. Řemeslník není žádný.*“¹⁵

Za vlády Marie Terezie proběhlo první sčítání lidí a domů. 16. 2. 1754 bylo vydáno nařízení k provedení soupisu obyvatelstva a číslování domů. V Martinicích proběhlo označení domů číslem až v roce 1770. Do té doby byly domy, nebo spíše chalupy, označeny podle jmen vlastníků, nebo jinými přívlastky jsou známy chalupy „*Na rychtě, U rybníka nebo U zvonku*“¹⁶ a jiné. Tehdy bylo očíslováno 57 domů, začalo se číslem jedna u rychtáře a končilo číslem 57 u mlynáře. Martinice podle Josefínského katastru z roku 1789 patřily ke kraji bydžovskému, k panství jilemnickému a branskému¹⁷.

I. S. 146

14 LUŠTINEC, Jan. *Jilemnice*. 1. vyd. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. S 13

15 Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 28

16 Tamtéž, s. 45

17 V průběhu let nahradila Štěpanický hrad nově vybudovaná hornobranská tvrz, na jejím místě vznikl v 16. století renesanční zámek, ta se nově stala centrem panství, štěpanický hrad upadal.

2. Martinice v letech 1848 - 1918

Jak již bylo uvedeno na konci minulé kapitoly, v roce 1701 došlo ke spojení více jak 200 let rozděleného štěpanického panství do vlastnictví jediného majitele Ferdinanda Bonaventury hraběte z Harrachu. Harrachové zde poté působili až do roku 1945. Tehdy jim byl majetek, na základě dekretů prezidenta republiky, zkonfiskován.

V roce 1848 vlastnil panství František Arnošt z Harrachu. Revoluční rok přinesl mnohé změny, byla vyhlášena konstituce, odstraněno poddanství, robota i pozemkové vrchnosti. Zásadní změnou byla změna správní struktury. Po zrušení patrimonial (vrchnosti) přešla soudní a politická moc z rukou vrchnosti na úřady zeměpanské (státní), tedy na okresní soudy a okresní hejtmanství.

Městečko Jilemnice bylo velmi ambiciózní a žádalo o možnost stát se centrem okresní správy. Vzhledem k nedostatku vhodných prostor nebylo tohoto cíle zprvu dosaženo a sídlil zde pouze okresní soud. Tento stav trval až do roku 1855, kdy došlo k novému uspořádání politických úřadů a Jilemnice se stala centrem jak politického, tak soudního okresu.¹⁸

Politický okres jilemnický se v té době skládal z 25 obcí, jimiž byly „*Benecko, Horní Branná, Dolní Branná, Hrabačov, Jestřábí, Jilemnice, Křížlice, Kruh, Kundratice, Lhota Zalesná, Mříčná, Mrklov, **Martinice**, Peřimov, Poniklá, Roudnice, Roztoky, Horní Sytová, Dolní Štěpanice, Horní Štěpanice, Studenec, Valteřice, Víchová, Víchovská Lhota a Vítkovice*“¹⁹. V roce 1855 měl jilemnický okres 28 879 obyvatel a zabíral plochu 82, 8 km².

V roce 1868 došlo k novému politickému rozdělení, kdy vzniklo 89 okresních hejtmanství pro Čechy, 30 pro Moravu a 7 pro Slezsko. Politický okres jilemnický se od té doby skládal ze soudního okresu jilemnického a soudního okresu rokytnického (Rokytnice nad Jizerou). V celém politickém okresu žilo 47 881 obyvatel, rozkládal se na území o rozloze 137, 3 km² a byl tvořen 33 obcemi.²⁰

K obcím jilemnického soudního okresu přibýly obce ze soudního okresu rokytnického: „*Horní Dušnice, Harrachov, Jablonec nad Jizerou, Paseky,*

18 PEKAŘ, Karel. *Adresář okresu jilemnického*, Jilemnice 1913, s. 20

19 SOkA Semily, *OÚ Jilemnice 1855 - 1942*. Inventář s. 1

20 Tamtéž, s. 2

Rokytnice, Sklenařice, Tříč a Vysoké.“²¹ 1. ledna 1878 vzniká nový soudní okres vysocký (Vysoké nad Jizerou),²² který byl vzápětí rovněž přiřazen pod jilemnický politický okres.

V roce 1902 jilemnický politický okres zabíral 237 km² a žilo v něm 50 042 obyvatel. Tvořen byl z 24 obcí jilemnického soudního okresu, 16 obcí soudního okresu Vysoké nad Jizerou a z 3 obcí soudního okresu Rokytnice.²³

Z církevního hlediska náležely soudní okres jilemnický a rokytnický katolické k diecézi královéhradecké a soudní okres vysocký k diecézi litoměřické.

Obec Martinice spadala od roku 1855 spolu s dalšími obcemi do jilemnického politického a soudního okresu. Svojí polohou spadala do královéhradecké diecéze, kam se řadí i dnes. Již od roku 1738 patřila k farnímu úřadu v Roztokách, který spadal pod vikariát ve Vrchlabí.²⁴

V obci bylo v roce 1843 evidováno 80 domů a 747 obyvatel. V dalších letech se počet domů a obyvatel neustále, i když ne prudce, zvětšoval. V roce 1869 zde bylo 92 domů a 764 obyvatel, k roku 1880 stoupá počet na 97 domů a 790 obyvatel, v roce 1890 bylo napočítáno 102 domů a 852 obyvatel. Domnívám se, že tento vzrůst počtu obyvatel v martinické obci může být vysvětlen zřízením severozápadní železniční dráhy Trutnov – Stará Paka a zejména založením místní dráhy vedoucí z Martinic do Rokytnice nad Jizerou v 90. letech 19. století. Dalším sčítacím rokem byl rok 1900, kdy bylo v Martinicích evidováno 115 domů a 938 obyvatel. Pro obec zůstane památným a mimořádným rok 1910, kdy v obci žilo 1009 obyvatel, což představovalo nejvyšší počet zjištěný v době sčítání obyvatel. Publikace 500 let obce Martinice v Krkonoších uvádí ještě jeden rok a to rok 1913, kdy počet obyvatel byl 1069.²⁵ Od této doby počet obyvatel tuto pomyslnou hranici 1000 již nepřekročil. Ucelený přehled o počtu obyvatel a domů v letech 1869 až 1950 zobrazuje graf č. 1.²⁶

21 SOKA Semily, *OÚ Jilemnice 1855 - 1942*. Inventář s. 2

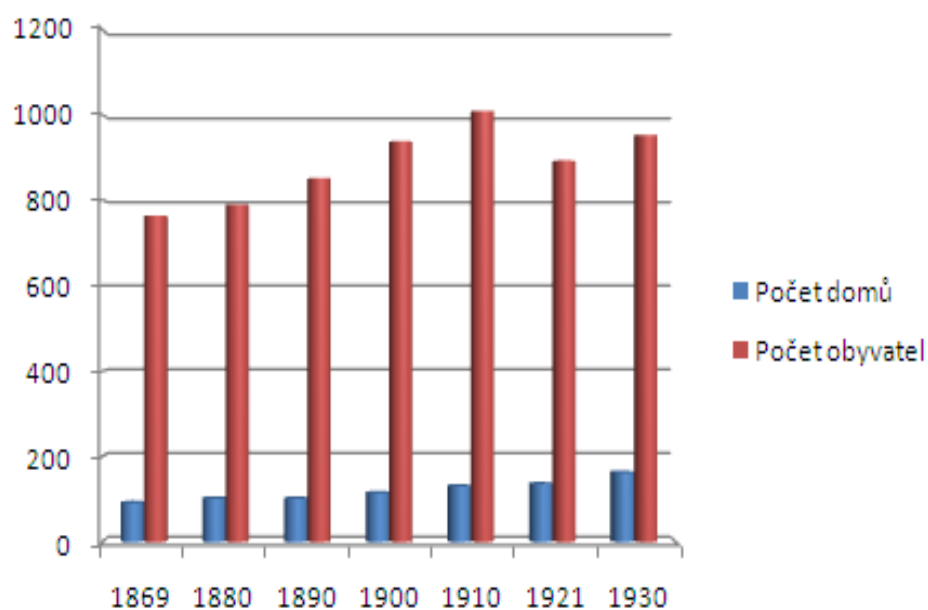
22 SOKA Semily, *OŠV Jilemnice (1829) 1870 - 1942*. Inventář s. 11

23 KUDRNÁČ, Václav. *Adresář politického okresu jilemnického*, Turnov 1902, s. 9 - 10

24 Předtím spadaly k farnosti v Horní Branné a po zřízení jilemnické farnosti v roce 1721 k Jilemnici.

25 JIŘIČKA, Bohuslav a kolektiv autorů, *500 let obce Martinice v Krkonoších*. S. 20

26 *Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005*. Příprava vydání Balcar, Vladimír; Havel, Radek; Křídlo, Josef; Pavlíková, Marie; Růžková, Jiřina; Šanda, Robert; Škrabal, Josef. Svazek 1. Praha: Český statistický úřad, 2006.

Graf. č. 1 - Počet obyvatel a domů v letech 1869 – 1950

Od roku 1848 do roku 1918 působili v Martinicích starostové, uvedení v tabulce č. 1.²⁷ Složení zastupitelstva nebylo možné zjistit pro nedostatek materiálů.

Rychtáři a starostové obce	Funkční období
František Buchar	1844 - 1862
Jan Řehoř	1862 - 1865
Jan Horáček	1865 - 1870
Josef Vondrák	1870 - 1875
František Horáček	1875 - 1879
Jan Horáček	1879 - 1899
Josef Ott	1899 - 1900
Jan Holec	1900 - 1912
Josef Horáček	1912 - 1913
Hynek Hašek	1913 - 1919

Tabulka č. 1 - Přehled starostů obce v letech 1848 - 1918

²⁷ SOKA Semily, *Archiv obce Martinice 1883 – 1945 (1948)*. Inventář s. 7

2. 1. Život obyvatel a vznik mechanické tkalcovny

Obyvatelé Martinic se v 19. století živili často jako cihláři, sekáči (ti chodili kosit panské louky) a dřevorubci, ale jejich největší obživou byla ruční tkalcovina. Dalo by se říci, že většina cihlářů, sekáčů, dřevorubců působila hlavně jako tkalci. Ti pracovali u svých stavů od časného rána do hluboké noci, někdy i po celou noc. Byla to velmi tvrdá práce, protože ani oni sami nevěděli, zda se jim podaří vyrobené režné plátno, sypkoviny a slabé lněné plátno prodat.

Konec 19. století ruční tkalcovně nepřál. V martinické obci na tom měla značnou zásluhu nově vzniklá parní mechanická tkalcovna, tovární výroba však byla pro obec velmi přínosná, hlavně pro obyvatele, kteří za svoji práci dostávali peníze, a měli stanovenou pracovní dobu. To se s podmínkami u domácího stavu nedalo srovnávat, a tak postupně tovární výroba nahradila domácí tkalcovinu. *„Ruční tkalcovina postupně upadala a možno směle říci, že v Martinicích po první světové válce ručně tkalcovalo jen několik posledních mohykánů. Těmi byli bratři Udatní a zedník František Krůfa. Jejich úmrtím bylo u nás ruční tkalcovně odzvoněno na dobro.“*²⁸

Myšlenka na stavbu mechanické parní tkalcovny se začala realizovat v 90. letech 19. století, kdy Jan Horáček prodal panu Josefu Štěpánkovi, notáři z Jilemnice a Antonínu Dufkovi pozemky. Oba zmínění na nich na své vlastní náklady postavili tkalcovnu a šlichtovnu. Právo vlastnické získali v roce 1890 manželka pana Štěpánka Anna a Antonín Dufek.²⁹ Stavba nové továrny byla velmi rychle ukončena a to již za necelý rok, v červnu 1891.³⁰

V tkalcovně bylo zaměstnáno mnoho žen a mužů z Martinic, kteří pracovali asi 11 hodin denně, což se s domácí prací nedalo srovnávat. Na nových strojích je zaučovali kolegové z vedlejší obce Zálesní Lhoty, kteří nové stroje používali již při práci v nedalekém Vrchlabí.

Po dvou letech činnosti byla přistavěna část přízemí a hoření patro. *„První poschodí bylo určeno pro tkalcovnu, přízemí pro snovárnu a šlichtovnu, suterén pro sklady“.*³¹ Dále byla rozšířena kotelna, což umožnilo nainstalovat druhý kotel. *„V r.*

28 Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 125

29 Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 124

30 Tamtéž.

31 JIŘIČKA, Bohuslav a kolektiv autorů, *500 let obce Martinice v Krkonoších*. S. 35

1895 byla pak vybudována strojovna s parním strojem.“³²

Provoz továrny však s sebou nesl i možná rizika v podobě **stávek**. Lidé, kteří zde byli zaměstnaní, se postupně začali sdružovat a diskutovat o sociálně-politické problematice. Z tohoto důvodu vzniká v roce 1905 první odborová organizace, která je odbočkou „*Svazu textilního dělnictva v Náchodě*“.³³ Zaměstnanci v továrně častokrát museli platit za věci, které nezavinili, což v nich vyvolávalo pochopitelnou a oprávněnou nevoli. Následkem toho se v létě 1906 postavili na odpor. Ze svých řad si vybrali zástupce, které za ně vznášeli požadavky k majitelům podniku, *Jana Kobrleho, Josefa Pacholíka a Marii Lizrovou - Mazáčovou*.³⁴ Továrníci nejprve nechtěli o požadavcích vyjednávačů jednat, což vedlo k pozastavení práce v továrně. Práce byla opět obnovena až po jednání s majiteli podniku, při kterém došlo k vyslyšení požadavků zaměstnanců. Stávka nakonec trvala pouhý jeden týden.

V roce 1909 došlo ke změně spoluvlastníka továrny, kterým se stal Čeněk Mencl. Jeho příchod a postupná realizace jeho nových záměrů vyvolaly další nevoli a následně stávku, při které šlo zejména o pracovní dobu. Lidé v továrně pracovali od šesti hodin ráno do šesti hodin večer. Některé ženy, však byly nuceny chodit do práce se zpožděním, protože vypravovaly děti do školy.³⁵ Proto se majitelé továrny rozhodli posunout začátek pracovní doby na sedmou hodinu ráno a konec na sedmou hodinu večer. To se lidem nelíbilo a začali požadovat zkrácení pracovní doby na 10 hodin a také desetiprocentní zvýšení platu. Tyto požadavky nebyly přijaty a tak se práce opět zastavila na konečných osm týdnů. Stávka nakonec skončila polovičním úspěchem – došlo ke zkrácení pracovní doby na 10 hodin, ale nikoli ke zvýšení platu.

V roce 1910 prodal Josef Štěpánek mladší svoji polovinu továrny Františku Horáčkovi a jeho synovi, kteří byli z Martinic. Tak se továrna dostala poprvé, i když jen z poloviny, do rukou martinických občanů. Tento stav se změnil poté, co se pan Čeněk Mencl dostal do finančních potíží, tehdy koupil František Horáček i druhou polovinu. A tak rokem 1912 přechází tkalcovna plně do majetku rodiny

32 JIŘIČKA, Bohuslav a kolektiv autorů, *500 let obce Martinice v Krkonoších*. S. 35

33 Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 125

34 Tamtéž.

35 Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 126

Horáckových a v jejich majetku zůstává až do roku 1940. Příznivý vývoj byl narušen první světovou válkou, „*kdy závod musel být v r. 1915 pro nedostatek surovin zastaven a uzavřen.*“³⁶ Po válce přešla tkalcovna do rukou Františka Horáčka mladšího, protože jeho otec František Horáček starší zemřel 7. listopadu 1917.³⁷

2. 2. Události, které přispěly v 2. polovině 19. století k rozvoji obce

První důležitou událostí, která významně zasáhla do života místního obyvatelstva byla stavba Rakouské severozápadní dráhy Trutnov – Stará Paka v letech 1870 – 1871. Při této stavbě bylo v obci „*vyvlastněno 8ha 25arů 75m² pozemkové plochy a rozbořeny domy s čísly 16, 17, 18, 48, 51, 52, 53, 54 a 58.*“³⁸

Po dobudování hlavních železničních tratí se začalo hovořit o vzniku tratí lokálních. Jedna z těchto místních tratí vznikla také v úseku z Martinic do Rokytnice nad Jizerou, a to v roce 1899. Tím se z Martinic stalo místo, kam se sjíždí velké množství lidí, kteří dále cestují za sportem (zejména lyžařů), či jen za krkonošskou přírodou.

Vznik železničního spojení byl jednou z nejvýznamnějších událostí, které ovlivnily rozvoj obce, a proto podrobnější informace uvádím na konci této podkapitoly.

Rozvoj obce Martinice významně pozdvihlo zřízení **farmy živé zvěře** Františkem Horáčkem v roce 1884.³⁹ Farma byla několikrát rozšířena a dosáhla světového věhlasu. Na farmě se chovala různá zvěř jako například koroptve, nutrie, ondatry, čápy, hlemýždi. Farma byla v roce 1948 znárodněna a po roce 1950 úplně zrušena.⁴⁰

Další významnou událostí bylo postavení už dříve popsané mechanické tkalcovny v roce 1891.

36 JIŘIČKA, Bohuslav a kolektiv autorů, *500 let obce Martinice v Krkonoších*. S. 36

37 SOkA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 - 1953*. Pamětní kniha (1786) 1874 – 1940, s. 154

38 Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 45

39 JIŘIČKA, Bohuslav a kolektiv autorů, *500 let obce Martinice v Krkonoších*. S. 34

40 Tamtéž.; Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 170

O tom, že se obec rozvíjela, svědčí i zvyšující se počet obyvatel a tím samozřejmě i dětí. Místní jednotřídní škola se stala v roce 1878 školou dvoutřídní. Vzhledem k tomuto faktu bylo zapotřebí pro výuku postavit novou budovu školy, protože dosavadní byla nedostačující. A tak vznikla, za působení obecního starosty Jana Horáčka, v roce 1884 **první kamenná budova školy**. Škola byla vystavěna na náklady obce za 13 730 zlatých a 15 krejcarů.⁴¹ Dějinám školy je věnována samostatná kapitola.

Život v Martinicích ovlivnilo i zakládání spolků. Spolková činnost se zde začala rozvíjet v 90. letech 19. století. Jako první vznikl Sbor dobrovolných hasičů a to z nařízení c. k. okresního hejtmanství v Jilemnici v roce 1889. Dále v roce 1895 vznikl Spolek c. k. vojenských vysloužilců, který velmi podporoval majitel jilemnického panství hrabě Jan z Harrachu. Tento spolek však svoji činnost ukončil již v roce 1909, kdy se rozešel.⁴² Místní jednota jednoho z nejvýznamnějších spolků v Čechách, Sokol, byla založena v roce 1897.⁴³ V roce 1896 vzniklo Družstvo divadelních ochotníků, jež se v roce 1900 stalo Spolkem divadelních ochotníků „Klicpera“. *„Dalšími spolky v obci byly: Český klub velocipedistů (1900-1925), odbor Zemské jednoty zřízenců drah, vzniklý 1906 a roku 1925 přejmenovaný na odbočku Jednoty zaměstnanců československých státních drah, odbor Národní jednoty Severočeské pro Martinice a okolí (1910-1925), Ústřední sdružení dělnictva textilního v Náchodě-Odbočka pro Martinice u Jilemnice (1909-1938).“*⁴⁴

2. 2. 1. Vznik železničního spojení v Krkonoších

Vznik dopravních komunikací byl pro oblast západních Krkonoš velmi náročný, a to zejména díky členitému terénu. Avšak i zde se postupem času utvářely obchodní cesty, stezky a od 18. století také první silnice a v neposlední řadě od 19. století i železnice. První železnice v Podkrkonoší vznikaly především z ekonomických důvodů. V tomto období zde vznikají první továrny, které chtějí mít spolehlivý přísun surovin a odvoz výrobků. Městečko Jilemnice a okolní obce v této době pociťovaly nedostatečné spojení s okolním světem.

Prvním zlomem v této situaci bylo otevření Jihoseveroněmecké spojovací

41 Pamětní kronika Tělocvičné jednoty „Sokol“ v Martinicích. S. 4

42 Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 129

43 Viz samostatná kapitola 5. 2. TJ Sokol

44 SOKA Semily, Archiv obce Martinice 1883 – 1945 (1948). Inventář s. 4

dráhy, která spojovala Pardubice s Libercem. Tato dráha vedla i nedalekou obcí Horka u Staré Paky. Pro místní občany nebylo již zdaleka tak náročné se na nádraží Horka u Staré Paky dopravit. Avšak ani tato situace občanům plně nevyhovovala.

Další významnou změnu, pro martinické občany, přineslo otevření dnešní dráhy Chlumeck nad Cidlinou – Trutnov v roce 1871.⁴⁵ Povolení k výstavbě této trati získala v roce 1868 Rakouská severozápadní dráha.⁴⁶ V dalších letech byly otevřeny úseky z Velkého Oseka do Ostroměře a z Trutnova-Poříčí do Kunčic nad Labem. K celé trati byly postupně připojeny i krátké trati, např. z Kunčic nad Labem do Vrchlabí, z Ostroměře do Jičína nebo z Martinic do Rokytnice nad Jizerou.

Vznik této dráhy byl důležitý pro naši obec, neboť Nádraží Jilemnice, kterým procházela trať, bylo postaveno tři kilometry od města a leželo již na katastru obce Martinice. Toto nádraží bylo po několika letech přejmenováno na Jilemnice-Martinice. „*Na žádost jilemnických občanů byl i tento název změněn a od 1. června 1921 se stanice jmenuje Martinice.*“⁴⁷

Po dokončení hlavních tratí na západě Krkonoš se rodily myšlenky na vybudování vedlejších, tzv. lokálních tratí. Hlavní dohady se vázaly na dnešní trať Martinice v Krkonoších – Rokytnice nad Jizerou. Vznikalo i mnoho smělých plánů na výstavbu železnic, ke kterým nikdy nedošlo, pro ilustraci uvádím např. dráhu z Vrchlabí do Špindlerova Mlýna, a jak v současnosti říká doktor Luštinec „*v Krkonoších chybí hromadná ekologická doprava*“.⁴⁸

2. 2. 2. Vznik trati Martinice v Krkonoších – Rokytnice nad Jizerou

O této trati se vedlo mnoho diskuzí, ale k realizaci plánů nedocházelo. Změna nastala až na konci 19. století, kdy: „*Roku 1897 obdrželi povolení k přípravným pracím spolu s hrabětem Janem*⁴⁹, *okresní starosta v Jilemnici Jan Zubatý, starosta města Jilemnice František X. Jerie, okresní starosta J. Vodsedálek z Vysokého nad Jizerou, továrníci Theodor Hübner a Johann Haney z Jablonce nad*

45 Původně trať Velký Osek - Stará Paka - Trutnov – Poříčí. LUŠTINEC, Jan. *Historie místní dráhy Martinice v Krkonoších – Jilemnice – Rokytnice nad Jizerou*. 1. vyd. Praha 2004. S. 13

46 Tamtéž.

47 LUŠTINEC, Jan. *Historie místní dráhy Martinice v Krkonoších – Jilemnice – Rokytnice nad Jizerou*. 1. vyd. Praha 2004. S. 91

48 LUŠTINEC, Jan. *Historie místní dráhy Martinice v Krkonoších – Jilemnice – Rokytnice nad Jizerou*. 1. vyd. Praha 2004. S. 17

49 Hrabě Jan z Harrachu

Jizerou.⁵⁰

V roce 1898, přesněji 29. srpna, obdrželi výše uvedení pánové koncesi pro místní dráhu ze stanice Jilemnice do Rokytnice nad Jizerou.⁵¹ Podle podmínek koncese musela být dráha uvedena do provozu během dvou a půl let a udržována v provozu po dobu 90 let.⁵² Nebýt jejich iniciativy, byla by dráha postavena možná až o několik let později. Stát výstavbu nijak finančně nepodporoval, ta byla vystavěna pouze ze soukromých prostředků. Náklady na stavbu činily 4 880 000 K.⁵³

Vznik této místní dráhy byl zajisté velmi užitečný, ale nemůžeme se divit, že někteří občané té doby to viděli jinak. Zejména díky vyvlastňování pozemků, chaloupek a domků. Tohoto vyvlastňovacího řízení se ujal Dr. Friedrich Thieben, advokát z Jablonce nad Nisou, a stavební práce byly svěřeny firmě Gross & company ve Vídni.⁵⁴

Práce na stavbě, i když by se asi neočekávalo vzhledem k obtížnému terénu, pokračovaly velmi dobře. Již v roce 1899 byly pokládány první koleje. Provoz na trati byl slavnostně zahájen 7. prosince 1899.⁵⁵ V románu spisovatele Jaroslava Havlíčka *Petrolejové lampy* se píše: „*První vlak! Od zítřka vstoupí v platnost pravidelný jízdní řád. Ještě dnes, naposled, se v plné slávě zaleskly kočáry a dostavníky, když odvážely pány a dámy k zahájení jízdy do Martinic. Gründl si na své zrzavé pačesy nasadil pomačkanou buřinku, Kalaš si oblekl do blýskaného černého kabátu. Možná, že ještě večer zapijí svůj žal „U Koníčků“ nebo u Semjána, snad si dokonce vynadají nebo se porvou. Koho teď budou vozit jejich vychrtlé herky?...*“

Tento úryvek velmi dobře charakterizuje situaci, která po otevření místní dráhy nastala, avšak nemá historickou hodnotu. Každá „novinka“ s sebou přináší své klady, ale i své zápory. A tak následkem výstavby železnice zanikají některé

50 LUŠTINEC, Jan. *Historie místní dráhy Martinice v Krkonoších – Jilemnice – Rokytnice nad Jizerou*. 1. vyd. Praha 2004. S. 19

51 Tamtéž., s. 24

52 tj. po dobu trvání koncese

53 ŠIMURDA, Josef. *Historie železničního provozu na trati Martinice v Krkonoších – Jilemnice – Rokytnice nad Jizerou 1899 – 1989*. Turnov: Severografia, 1989. S. 13

54 LUŠTINEC, Jan. *Historie místní dráhy Martinice v Krkonoších – Jilemnice – Rokytnice nad Jizerou*. 1. vyd. Praha 2004. S. 28

55 LUŠTINEC, Jan. *Historie místní dráhy Martinice v Krkonoších – Jilemnice – Rokytnice nad Jizerou*. 1. vyd. Praha 2004. S. 37

živnosti, které nemohly konkurovat levnější a výkonnější železniční dopravě, zejména povoznictví.

Od roku 1899, tedy od zahájení provozu, jezdily na trati 3 páry smíšených vlaků denně, to znamená vlaků složených z nákladních i osobních vagónů. Období první světové války velmi komplikovalo provoz na místní dráze. Chybělo uhlí, vlaky na hlavních tratích nemohly dodržovat jízdní řád. Naštěstí ve dvacátých letech byly tyto nedostatky odstraněny a počet osob přepravovaných železnicí stoupal. Došlo ke zvýšení počtu vlaků.

Tento rozvoj však ustal po roce 1938. Po událostech v Mnichově muselo Československo podstoupit svá pohraniční území Německu. To se také dotklo místní dráhy, ihned v roce 1938 byla Rokytnice nad Jizerou zabrána a s ní i další české vesnice. Pomnichovská státní hranice přetnula dráhu v km 10,4, celní kontroly byly zřízeny ve stanicích Sytová a Poniklá.⁵⁶ Železniční doprava se poté stala jakýmsi pojítkem mezi obyvateli na obou stranách vynucených hranic.

2. 3. Martinice v letech první světové války

To, že je válka nevyhnutelná, bylo jasné už dlouho předem a hledala se jen nějaká záminka pro její rozpoutání. V Sarajevu byl 28. 6. 1914 spáchán atentát na následníka rakousko-uherského trůnu Františka Ferdinanda d'Este a jeho ženu vévodkyni z Hohenbergu. Málo kdo si patrně tehdy uvědomoval, že tato situace zapříčiní vznik kruté, pět let trvající války, která se postupně změní ve válku celosvětovou.

První světová válka zasáhla také do poměrně klidného života obyvatel v Martinicích. Mobilizace zde byla přijímána s rozpaky a s velkými obavami. Již v prvních chvílích války byli odvedeni z jilemnického okresu muži do 37let a v srpnu 1914 muži do 42let.⁵⁷ Nakonec na válečné fronty odešli muži ve věku od 18 do 50 let. Zároveň byl také nařízen odvod koní a povozů. Rolníci sice za odvedené koně získávali peníze, nicméně jejich ztráta znamenala omezení prací na polích, což zapříčinilo snížení velikosti sklizně. Rolníkům v tomto roce nepřálo ani počasí, podzim byl velmi deštivý a tím pádem úroda ještě horší.

56 LUŠTINEC, Jan. *Historie místní dráhy Martinice v Krkonoších – Jilemnice – Rokytnice nad Jizerou*. 1. vyd. Praha 2004. S. 57

57 Pamětní kronika Tělocvičné jednoty „Sokol“ v Martinicích. S. 35

Začátkem října 1914 přijel do Martinic vlak, který vezl uprchlíky z Bukoviny a Haliče - hlavně Poláky a Rusíny. Na nádraží v Martinicích na ně čekali starostové obcí, aby je ubytovali ve svých vesnicích. Vlak dorazil do stanice ve večerních hodinách a tak někteří uprchlíci, kterým byla přidělena časově těžce dostupná vesnice, museli v Martinicích přespát. Byli podarováni polévkou a hned zrána rozvezeni do vesnic, které jim byli přiděleny.

„Jednotlivým obcím byli přikázáni tito Poláci: Branné 20, Hrabačovu 56, Lhotě Zalesní 45, Jilemnici 20, Lhotě Víchovské 5, Kruhu 32, Mříčné 25, Poniklé 25, Roztokám 43, Studenci 76, Dolním Štěpanicím 32, Víchové 6. Úhrnem bylo 385 polských uprchlíků. Rusínů bylo přiděleno obcím: Hrabačovu 9, Jilemnici 4, Lhotě Vích. 9, Mříčné 13, Studenci 6, Dolním Štěpanicím 5, Víchové 21. Úhrnem bylo 89 Rusínů. Všech, uprchlíků 474. Byli ponejvíce z okolí Lvova a Krakova.“⁵⁸

S válkou také klesaly možnosti nalezení práce a tak stoupal počet nezaměstnaných osob. V září 1914 bylo v Martinicích zjištěno 72 nezaměstnaných mužů a žen.⁵⁹ V roce 1915 se snížil počet nezaměstnaných. Tento fakt můžeme přisoudit náboru žen a mužů, kteří byli zproštěni vojenské služby, do muničních továren v Dolních Rakousích. Ženy víceméně neměly na vybranou a tuto práci za 25 K týdně musely přijmout. V případě, že by tak neudělaly, byla by jim odebrána podpora.⁶⁰

Není divu, že ve válečných dobách zásobování obyvatel potravinami značně „pokulhávalo“. Toto vyvrcholilo 22. 4. 1915, kdy se městská rada usnesla na vydávání tzv. chlebových lístků. Za tento lístek dostala osoba chléb o hmotnosti 1,4 kg, který ji měl vystačit po dobu jednoho týdne. Lístky však byly vydávány nejen na chléb.

Někteří martiničtí obyvatelé proto jezdili vlakem do jiných krajů, hlavně k Bydžovu a Chlumci, aby zde za výměnu nebo za peníze získali mouku či obilí. Tyto těžce získané potraviny jim však byly většinou při kontrolách ve stanici Stará Paka zabaveny. Stejně tak byly zabavovány nadlimitní zásoby. *„Zabavovalo se obilí, dobytek, zvěř, dále pak kovy, a to nejen kostelní zvony, ale i zlacené hroty hromosvodů a jejich měděné svody, domácí hmoždíře, žehličky, formy na pečivo,*

58 HORÁČEK, Jaromír. *Jilemnicko světová válka – převrat, Jilemnice, 1938. S. 29*

59 Tamtéž., s. 34

60 Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 139

*ostnaté dráty atd. Výsledky rekvizic kovů však nebyly nijak valné, neboť řada občanů své předměty raději dobře uschovala a začala je používat až v poválečném období.*⁶¹

V roce 1915 se u zvířat v kraji objevily různé nemoci. V srpnu 1915 byla u koní zjištěna prašivina⁶² a následkem toho byla vydána přísná desinfekční nařízení. Prašivina nebyla jedinou nemocí, se kterou se museli lidé potýkat, dále se velmi rozšířila vzteklinu u psů, což vedlo nakonec k značnému omezení chovu psů. A u dobytka se objevila slintavka a kulhavka. V případě obyvatel naštěstí vážné nemoci nevypukly, a to přesto, že trpěli nedostatek potravin a základních potřeb.

Během válečných let si všichni obyvatelé obce snažili vzájemně pomáhat, jak jen to šlo. Zároveň poskytovali pomoc i vojákům na válečných frontách. Do této pomoci se zapojilo i žactvo pod vedením učitelského sboru. Již koncem listopadu 1914 vyrobily zdejší žákyně „35 párů vlněných nátepičiek a 2 páry vlněných ponožek pro vojáky“⁶³. V průběhu válečných let žáci sbírali peníze pro sirotky, sháněli různé kovy pro válečné potřeby a každoročně sbírali a sušili ostružinové listí na čaj. V říjnu 1917 se v obci konalo hned několik sbírek. Jako první se sbíralo listí ostružiníku, maliníku a jahodníku. Ve dnech od 17. do 31. října se konala sbírka prádla pro válečné účely - bylo ho získáno asi 13kg a předáno starostovi obce Hynku Haškovi, aby je poslal, kam bylo potřeba.⁶⁴ Během války se Rakousko-Uhersko dostávalo do značné finanční tísně a žádalo obyvatelstvo, „aby veškeré úspory půjčilo státu k dalšímu vedení války, a slibuje vysoký úrok a jiné výhody. S hnusem a odporem odvádí občan vše, co mu rakousko-uherská vláda nařizuje: jmění, krev a život.“⁶⁵

Zpráva o ukončení války a o převratu 28. října 1918 se v Jilemnici roznesla již během dopoledne.⁶⁶ Oslav, které se následně konaly, se zúčastnili také občané z okolních vesnic včetně Martinic.

První světová válka jako všechny války byla strašná a vyžádala si mnoho

61 LUŠTINEC, Jan. *Jilemnice. 1. vyd.* Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. S. 20

62 Prašivina - zákožka svrabová napadá často místa s krátkou srstí, např. nohy koně.

63 SOkA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 - 1953*. Pamětní kniha (1786) 1874 – 1940, s. 129 - 130

64 SOkA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 - 1953*. Pamětní kniha (1786) 1874 – 1940, s. 154

65 Pamětní kronika Tělocvičné jednoty „Sokol“ v Martinicích, s. 42

66 HORÁČEK, Jaromír. *Jilemnice za první světové války – převrat*. Jilemnice, 1938. S. 198

životů. Z martinických občanů položilo život ve válce 21 mužů.⁶⁷ Na jejich počest a na připomínku válečných dob byl postaven pomník padlých, který se v dnešní době nachází na novém hřbitově vybudovaném v roce 1930. Občané byli jistě potěšeni, že válka konečně skončila a přinesla s sebou získání samostatnosti jejich země. Nikdo si asi tehdy neuměl představit, že by se tato hrůzná válka mohla ještě někdy zopakovat v ještě horší podobě.

V průběhu těchto sedmdesáti let došlo ke značnému rozvoji obce, který byl zapříčiněn hned několika faktory, jako například vznikem železničního spojení nebo vznikem parní mechanické tkalcovny. K tomuto rozvoji značně přispěla osobnost Františka Horáčka, který v 70. letech 19. století zastával úřad starosty obce. V roce 1884 založil farmu živé zvěře a v neposlední řadě se stal vlastníkem místní továrny.

67 viz tabulka č. 2; Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 135 - 137

Jméno	Narození	Řemeslo	Úmrtí
Jan Bedrník	1875	truhlář	podlehl válečným útrapám v nemocnici ve Vídni, v říjnu 1918
František Borůvka	1892	tov. výpravčí	padl za ruské ofenzivy 9. 5. 1917 u Krakova
Josef Buchar	1880	zedník	padl na italské frontě, zasáhla ho dělová rána, pohřben 15. 6. 1918
Antonín Budárek	1887	zámečník	zraněn na ruské frontě, tomuto zranění podlehl v červnu 1915 v nemocnici v HK
Josef Bukovský	1882	zedník	padl na ruské frontě v Bukovině 11. 2. 1916
Václav Čejka	1885	tkadlec	padl na ruské frontě 15. 5. 1915
Josef Dittrich	1896	tov. tkadlec	zemřel následkem válečných útrap
Jaroslav Hampl	1894	tovární výpravčí	zraněn na ruské frontě, zemřel v Trnavě 10. 7. 1916
Jan Jebavý	1892	strojník	padl u Komárova v Polsku, 30. 8. 1914
František Jebavý	1894	rolník	padl u Lubkovského průsmyku v Bukovině, 8. 2. 1915
František Jebavý	1898	zedník	zemřel jako voják československé armády na Slovensku 7. 10 1919
Ludvík Jebavý	1897	dělník	vojín československé armády, 22. 11. 1919
Pavel Jech	1896	cihlář	padl u Gorice na italské frontě, 13. 10. 1916
Josef Jirsa	1892	zedník	padl na italské frontě 29. 6. 1918
František Kracík	1878	cihlář	zemřel v Uhrách 6. 2. 1918
Jan Müller	1881	dělník	nezvěstný ze srbské fronty od roku 1914
František Ott	1881	dřevař	padl 8. 12. 1917 v Itálii
František Pospíšil	1892	zedník	padl 12. 5. 1917 v Itálii
Řehoř Rudolf	1888	lesní dělník	raněn 22. 10 1914 na ruské frontě, zemřel ve Vídni v lazaretě 12. 11. 1914
František Šoustal	1887	tkadlec	zemřel v Ruském Polsku 22. 8. 1918
Jan Vítek	1874	dělník	zemřel v nemocnici v Jičíně 29. 9. 1918

Tabulka č. 2 - Oběti první světové války

3. Martinice v letech 1918 - 1938

3. 1. Situace na Jilemnicku po vzniku ČSR

První okamžiky po vzniku samostatného Československého státu se na Jilemnicku nesly v duchu radosti a velkých slavností. Lidé vyvěšovali z oken národní prapory a zbavovali se všeho co jim připomínalo dobu minulou.

Avšak počáteční radost s osvobození a vzniku ČSR vystřídaly na některých místech bouře lidu. Země se potýkala se zásadním, ba až katastrofálním nedostatkem potravin, který se stal jedním z hlavních důvodů těchto poválečných bouří. Lidé měli nedostatek všeho – nejen potravin, ale i paliva. Uhlí, petrolej, svíčky byly neustále na příděl, a to ve velmi malém množství. Ceny za tyto věci, které za války vyletěly do horentních výšek, neklesaly, ba dokonce dále stoupaly. Vzhledem k tomuto stavu se po místním kraji rozrůstala zločinnost a pašeráctví.

To se nevyhnulo ani obci martinické, kde se nacházel mezi občany jistý pašerák, pan Josef Straník, který ještě za Rakouska-Uherska pašoval cukrín. Za první světové války a po ní začal kromě cukrínu pašovat i tabák, který byl také velmi nedostatkovým zbožím.

Dalším problémem, který se po vzniku republiky začal objevovat, byla otázka náboženská. A tak se k bojům sociálním přidaly ještě boje náboženské. „*Od katolické se odštěpila církev Československá, která zavedla do svých obřadů kromě jiných reforem národní jazyk a zrušila celibát.*“⁶⁸ Spojením evangelíků augsburského a helvetského vyznání vznikla církev Českobratrská evangelická. Nebylo výjimkou, že na Jilemnicku z katolické církve vystoupila celá vesnice, týkalo se to hlavně vysokého soudního okresu. Rapidně také vzrostl počet osob, které vystoupily z církve a zůstávaly bez vyznání. O náboženském vývoji v jilemnickém soudním okrese velmi značně promluvily výsledky sčítání lidu z roku 1921, o čemž dobře vypovídá tabulka č. 3.⁶⁹

68 HORÁČEK, Jaromír. *Jilemnice za první světové války – převrat*. Jilemnice, 1938. S. 235

69 Tamtéž.

rok	vyznání	poměr	rok	vyznání	poměr
1900	katolíků	88,91%	1921	katolíků	64,89%
1900	evangelíků	10,85%	1921	evangelíků	11,53%
1900	českoslov. vyznání	0,00%	1921	českoslov. vyznání	9,38%
1900	bez vyznání	0,24%	1921	bez vyznání	14,08%

Tabulka č. 3 - Náboženská situace v jilemnickém soudním okrese

S těmito problémy se muselo nově vzniklé Československo vyrovnat. Již „10. prosince 1918 došlo zákonem 61/1918 Sb.“⁷⁰ ke zrušení šlechtictví, řádů a titulů (mimo akademické). Dále byla uzákoněna osmihodinová pracovní doba, a to již na konci roku 1918. Avšak nejdůležitější reformou byla reforma pozemková, po které lid volal a která značně zasáhla do majetkových poměrů. Již v dubnu 1919 byl sestaven základní zákon o pozemkové reformě, tzv. záborový. Na tento zákon navazoval tzv. přidělový zákon z ledna 1920 a náhradový zákon z dubna 1920. Na základě záborového zákona se zabírala zemědělská půda nad 150 ha (pole, louky, zahrady a podobně) a veškerá půda nad 250 ha, například lesy. Majitelům byla přiznána za jejich ztrátu jistá finanční náhrada.

3. 2. Martinice v období po první světové válce do roku 1938

V době první světové války a v prvních měsících Československé republiky vedl obec jako starosta pan Hynek Hašek. Ten byl však v červnu 1919, na základě voleb, vystřídán Františkem Bedrníkem, který se stává starostou na dlouhých 25 let, tedy až do května 1945. Martinice i nadále spadaly pod jilemnický okres. Poté co se krajem rozšířila tzv. španělská chřipka, která se projevila i zde, byl jilemnický okres rozdělen na 4 zdravotní obvody, a to 24. února 1919.⁷¹ Martinice spolu s Kruhem, Roztokami, Studencem, Zálesní Lhotou patřily do prvního zdravotního obvodu s lékařem v Roztokách.

⁷⁰ http://www.nobilitas.sk/HTML%20Nobilitas/Legislativa%20sk/02%20Slachtictvo/61_1918%20s k.pdf [citováno 8. dubna 2011]

⁷¹ HORÁČEK, Jaromír. *Jilemnice za první světové války – převrat*. Jilemnice, 1938. S. 218

Podle sčítání lidu z roku 1921 žilo v obci 893 obyvatel, což je o 116 osob méně než podle sčítání lidu z roku 1910. Tento pokles byl zapříčiněn stěhováním obyvatel Martinic z jejich chudého kraje, kdy jejich dosavadní hlavní obživa - ruční tkalcovina - ztratila na významu. Nesmíme samozřejmě zapomenout ani na oběti světové války. K roku 1921 bylo v obci 136 domů. Náboženská situace zde byla velmi podobná jako v celém okrese. Značně klesl počet obyvatel katolického vyznání, kteří se často přihlásili k církvi Československé, a také značně přibýlo osob bez vyznání. Tento fakt také velmi dobře dokládají školní statistiky, ve kterých je uveden počet dětí, jejich národnost a vyznání.

Pozemková reforma zasáhla i do zdejší obce. Na základě „*zákona č. 318/1919 Sb. Národního shromáždění o zajištění půdy drobným pachtýřům*“⁷² bylo připsáno do vlastnictví martinických občanů „*6 ha 15 a a 26 m² půdy za celkovou částku 11 596 Kč.*“⁷³ Dále byly místním občanům dány do vlastnictví louky, které se nacházely na místě starého rybníka, zcela vypuštěného v roce 1882 a přeměněného na uvedené louky. Rybník byl do té doby ve vlastnictví hraběte z Harrachu a měl rozlohu 13 ha a 63 a.⁷⁴ K dalším pozemkům přišla obec na základě rozhodnutí státního pozemkového úřadu v Praze dne 20. února 1929, kdy byly od jilemnického panství odepsány pozemkové parcely, které byly zapsány do katastru obce Martinice.⁷⁵

V těchto letech také dochází v obci ke stavbě nových rodinných domů. Důvodem se stala skutečnost, že se místní obecní zastupitelstvo rozhodlo rozparcelovat a následně prodat obecní pozemky, na kterých mohly být tyto nové domy postaveny. Celková výměra těchto pozemků byla 5 ha 11 a 43 m². Obec si prodejem těchto pozemků přišla na zhruba 38 000, když m² prodávala za 75 haléřů.⁷⁶ A tak již v roce 1930 žilo v obci 932 obyvatel a stálo v ní kolem dvaceti nových domů. Tyto nové rodinné domy však zůstaly, jak uvádí publikace 500 let obce Martinice, až do 60. let neomítnuty.

72 <http://spcp.prf.cuni.cz/lex/318-19.htm> [citováno 8. dubna 2011]

73 Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 61

74 Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 128

75 Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 62

76 Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 46

3. 2. 1. Významné události, které se udály v obci v době první republiky

V roce 1921 uspořádaly místní spolky slavnost při odhalení pomníku padlých za první světové války. Tato slavnost byla opravdu nevídaná, plná úcty a pokory k místním padlým spoluobčanům. Slavnost byla zahájena v odpoledních hodinách průvodem obcí. Tento průvod se začal u místní továrny a pokračoval skrz obec. Celá slavnost byla doprovázena vojenskou hudbou z Vrchlabí.

Jako prostor vhodný k umístění pomníku bylo vybráno místo na křižovatce pod továrnou. V průběhu let se ukázalo, že tento výběr nebyl nejlepším řešením, protože pomník byl často poškozován. Z tohoto důvodu bylo rozhodnuto, že bude přemístěn jinam. Za vhodný náhradní prostor bylo uznáno místo na nově vzniklém hřbitově, což i dle mého názoru vede k větší úctě k lidem, kteří položili život za svou vlast. Nedokáží si představit, že by pomník zůstal do dnešní doby na svém původním místě, poněvadž to se nachází přímo u silnice, která nyní nabyla velmi rušného charakteru.

Při uvedené slavnosti byly také u pomníku vysazeny dvě lípy a to „lípa svobody“ a „lípa Masarykova“. V té době byl pomník odevzdán k opatrování a pod ochranu veřejnosti, *kteří nyní i pro budoucí věky hlásiti má: „Zastav kroku, vedle jdoucí a věnuj nám vděčnou vzpomínku.“*

Po převezení pomníku na nový hřbitov, se na jeho původním místě uvolnilo místo. V roce 1932 zde byl umístěn pomník Karla Havlíčka Borovského. Proč byl zvolen zrovna pomník vzpomínající této osobnosti, nebylo zjištěno, a místní obyvatelé na to mají rozdílné názory. Pomník K. H. Borovského však na tomto místě stojí dodnes.

Ve druhé kapitole této práce bylo psáno, že místní obyvatelé Martinic se v 19. století živil nejvíce jako cihláři, sekáči, dřevorubci a tkalci. Některá z těchto zaměstnání po válce úplně zanikla. V Martinicích si udrželo tradici dřevorubectví. Místní dřevorubce však v letech 1921 - 23 potkala katastrofa v podobě bekyně mnišky. Ta napadla zdejší lesy a způsobila rozsáhlé škody. Úklid lesa po takové katastrofě byl velmi náročný, a tak do místní oblasti přijeli pomoci dřevorubci ze Slovenska a Podkarpatské Rusi. V martinické kronice se uvádí, že celé polesí, které se rozprostíralo kolem obce i v okolí, bylo pryč. Dále se zde doslova píše, že „*všude*

*se řezalo a nakládalo a po celé tři roky byla v Martinicích práce, peníze a veselo, naše lesy to zaplatily.*⁷⁷

S elektrifikací na našem území se začalo na konci 19. století a v první polovině 20. století. Do Martinic byla elektřina zavedena v roce 1927. Je však známo, že k elektrifikaci obce mohlo dojít již počátkem dvacátých let 20. století. Tato nová vymoženost se však u místního obyvatelstva nesetkala v onu dobu s pochopením s odůvodněním, „že bez elektriky to šlo do dnes, může to jít tak dál, že je to jen loncování peněz s kapes poplatníků.“⁷⁸ Tím se využití uvedené novinky v obci opozdilo o plných sedm let. Až 26. července 1927 bylo zřízeno družstvo pro rozvod elektrické energie, na jehož fond vložila obec 80 000 Kč⁷⁹, a s prací se mohlo začít. „Takže v podzimních měsících r. 1927 přestaly u nás blikat petrolejové lampy, na penzi se vystěhovaly selské žertouny. Z našich chaloupek zazářilo pěkné, ostré elektrické světlo a ve stodolách našich rolníků poprvé zahučely elektrické motory.“⁸⁰

Vzhledem k absenci dostatečného množství materiálů nemohlo být v této práci napsáno více o obecní správě. Za zmínku stojí volby do obecního zastupitelstva z 6. května 1927. Těchto voleb se poprvé zúčastnila i místní organizace KSČ. K volbám přišlo 570 volitelů, což byla velmi dobrá účast přesahující 50% všech občanů zdejší obce, přičemž ve skupině nevolících převažovaly děti. Výsledky voleb dokládá připojená tabulka.

Národní socialisté	176
Národní demokracie	79
Lidová strana	69
Komunisté	61
Občanská skupina	59
Živnostníci	51
Republikánská strana	46
Národní sdružení Rovnáčov	29

Tabulka č. 4 - Výsledky voleb do obecního zastupitelstva z 6. května 1927

77 Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 143

78 Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 144

79 Tamtéž.

80 Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 145

4. Martinice v letech 1938 - 1948

Rok 1938 byl rokem politické a mezinárodní nejistoty, který přinesl mnoho smutku. Po přijetí Mnichovské dohody muselo být pohraniční území podstoupeno Německu. Obsazování pohraničního pásma oddíly wehrmachtu začalo 1. října 1938 a bylo provedeno v několika etapách. Po dokončení obsazování pohraničního území 21. října 1938 přišlo Československo o značnou část území. A to nejen o území s převahou německého obyvatelstva jako například Chebsko, Liberecko a jiné, ale i o části země, kde by se Němec hledal jen ztěžka. Mezi takové oblasti patřilo i Jilemnicko.

„Z jilemnického politického okresu bylo zabráno 26 obcí. Zabrán byl celý soudní okres Rokytnice s obcemi Harrachov, Rokytnice nad Jizerou a Vítkovice, ze soudního okresu Jilemnice obce Benecko, Dolní Štěpanice, Horní Štěpanice, Jestřábí, Křížlice, Mrklov, Poniklá, Roudnice, Stromkovice, Valteřice, Víchová nad Jizerou, Víchovská Lhota a Zálesní Lhota. Ze soudního okresu Vysoké nad Jizerou byly zabrány obce Bratrouchov, Buřany, Horní Dušnice, Jablonec nad Jizerou, Paseky nad Jizerou, Přívlaka, Sklenařice, Tříč, Zlatá Olešnice a ze samotného Vysokého místní části Hradsko a Vojákův Mlýn.“⁸¹

Jilemnický okres přišel o většinu svých obcí a to byl počátek jeho konce. Z tohoto důvodu byl na Jilemnicku po čase „zrušen okresní úřad a zůstala už jen tzv. „pobočka k likvidaci“, patřící už pod semilský okres.“⁸² Stalo se tak přesto, že za ztracené obce získal kompenzaci v podobě obcí „ze zrušeného okresu Nová Paka, jako byla Bukovina, Horka, Čistá u Horek, Slemeno a Ždírnice.“⁸³ Následně byl okresní úřad v Jilemnici resp. „pobočka k likvidaci“ z nařízení ministra vnitra v roce 1942 zrušen a území přičleněno k okresnímu úřadu v Semilech.⁸⁴

Německá okupace a zábor pohraničí přinesl změnu do života martinického obyvatelstva, neboť z jejich obce se rázem stala obec hraniční. Následkem toho se do obce začala stěhovat celá řada nových občanů. Byli to zejména členové „místní

81 SOkA Semily, OÚ Jilemnice 1855 - 1942. Inventář s. 3 - 4

82 RYDVAL, Oldřich. *Semilsko v boji za svobodu 1938–1945*. 1. vyd. Semily: Okresní výbor Českého svazu protifašistických bojovníků, 1985, s. 28

83 Tamtéž.

84 Tamtéž.

*četnické stanice, celního úřadu a členové pohraniční finanční dozorcí služby.*⁸⁵

V martinické obci byly postaveny hraniční závory, a to na cestě vedoucí od vlakového nádraží k Zálesní Lhotě a na silnici směrem k Vrchlabí za osadou Rovnáčov. Martinické nádraží se také stalo konečnou stanicí, kam dojížděly jen vlaky ze Staré Paky.⁸⁶

Obyvatelé byli touto situací velmi znechucení, měli strach a nevěděli, co bude dál. Našli se mezi nimi i tací, kteří měli odvahu vzepřít se a vyjádřit svůj nesouhlas s nastalou změnou. Z tohoto důvodu vznikaly odbojové skupiny. Jedna z nich vznikla i v Jilemnici a byla vedena MUDr. Ladislavem Nebeským.⁸⁷ Do této odbojové organizace patřily „*všechny sousední obce, kde byli vedoucími většinou záložní důstojníci z řad učitelů.*“⁸⁸ Ke členům tohoto odbojového hnutí se připojili i martiničtí občané Antonín Bedrník a František Janata.⁸⁹ Dále zde byli aktivně zapojeni i železničáři pracující na trati Martinice - Rokytnice nad Jizerou, kteří se stali důležitou spojkou mezi obyvatelstvem na obou stranách hranic, které na této trase procházely obcí Poniklá.⁹⁰

Obec v období druhé světové války řídil pan František Bedrník. Jako starosta obce působil již před druhou světovou válkou, a to v letech 1919 až do května 1945, kdy byl vystřídán Miloslavem Jezdinským, který působil ve funkci předsedy místního národního výboru.⁹¹ Do roku 1942 spadala obec pod jilemnický okres a po jeho zrušení do roku 1945 pod okres semilský.

Již během roku 1940 bylo zatčeno gestapem mnoho občanů martinické obce včetně bývalého učitele obecné školy Františka Janaty. Není divu, že mezi lidmi panoval strach z války a o blízké, kteří museli odejít na válečné fronty. Jeden z největších postrachů však byli sami sousedé - člověk nemohl vědět, zda ho za nějaké to slovíčko někdo neudá. Udavačství bylo velmi populární a nevyhnulo se ani martinické obci. Nicméně někteří lidé v sobě našli dost odvahy a nebáli se vyjádřit své názory a své postoje. Někteří občané místní obce podporovali ruské

85 Kronika spolku divadelních ochotníků „Klicpera“ Martinice (1932 - 1946), s. 42

86 Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 151

87 RYDVAL, Oldřich. *Semilsko v boji za svobodu 1938–1945*. 1. vyd. Semily: Okresní výbor Českého svazu protifašistických bojovníků, 1985, s. 33

88 Tamtéž, s. 34

89 Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 152

90 RYDVAL, Oldřich. *Semilsko v boji za svobodu 1938 – 1945*, s. 34

91 Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 164

zajatce, kteří byli drženi v zajateckém pracovním táboře ve Vrchlabí. Zajatcům sháněli nějaké prádlo, a další věci, které mohli alespoň trochu postrádat.⁹² Sebrané věci poté skladovali v domech dvou rodin, Jechů čp. 65 a Nepolských čp. 92.⁹³ Na mysl se kladla jen otázka, jak tyto sebrané věci dopravit do Vrchlabí k zajatcům. Nakonec byly předány prostřednictvím zedníků a tesařů ze Staré Paky, kteří ve Vrchlabí pracovali.⁹⁴ Tato nelegální činnost byla začátkem r. 1944 prozrazena a zásah gestapa se mohl čekat každou chvíli. Nejprve došlo k zatčení pracovníků ze Staré Paky, kteří tyto věci do Vrchlabí dováželi, „*a pro podporu nepřátel říše byli 11. února 1944 zatčeni manželé Marie a Josef Nepolští i Marta a Pavel Jechovi.*“⁹⁵ Marie Nepolská toto zatčení přežila jen krátce, protože se nebála dát najevo své protifašistické smýšlení. Za několik dní po zatčení byla gestapem ve věznici ubita.⁹⁶ Podle pamětní knihy obce prý při svém zatčení úředníkem gestapa řekla: „*Kdybych věděla, že ste gestapák, v tu ránu bych vás zabila.*“⁹⁷

Rok 1944 nevěstil pro Němce nic dobrého, protože na všech frontách začali prohrávat. Rudá armáda se postupně začala přibližovat do míst zabraných Němci, ti se naopak snažili před postupující armádou uprchnout.

Docházelo k tzv. první fázi německého odsunu, kdy se Němci snažili od počátku dubna z pohraničí uprchnout. Některé transporty německých vystěhovalců také koncem r. 1944 a počátkem r. 1945 projížděly přes Martinice. „*V kruté zimě, s povozy přikrytými všelijak zaplátovanými plachtami, většinou bez brzd, tažené koňmi a voly. Vozy naloženy vším možným, hlavně potravinami, peřinami a tím nejpotřebnějším.*“⁹⁸ Tito němečtí uprchlíci nevěděli, kam jedou a co je čeká. „*Od místa k místu táhly tyto německé kolony, lidí bez domova, bez střechy nad hlavou, snějících ještě nedávno o tom, že se stanou pány světa. Začínal chaos, v německé válečné mašinérii to začalo povážlivě praskat.*“⁹⁹

Mimo jiné také docházelo k transportu válečných zajatců. Přes martinickou obec také takový transport projížděl. Místní občané věděli, že zajatci jsou ve

92 Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 151

93 Tamtéž.

94 Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 151 - 152

95 Tamtéž.

96 JIŘÍČKA, Bohuslav a kolektiv autorů. *500 let obce Martinice v Krkonoších*. S. 23

97 Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 152

98 Tamtéž.

99 Tamtéž.

zbídačeném stavu, „*hladoví, špatně ošacení a špatně obutí*“.¹⁰⁰ Proto pro ně uspořádali „*sbíрку potravin, hlavně chleba*“.¹⁰¹ V obci se tyto potraviny shromažďovaly „*na nádvoří statku Jana Valše v čp. 47, kde k tomuto účelu byl připraven povoz*“.¹⁰² Tyto potraviny byly poté naloženy na „*nákladní auto pana Františka Jecha, autodopravce z Hrabačova*“,¹⁰³ který je zdarma odvezl na Kumburský Újezd, kde se nacházelo asi 1 500 válečných zajatců, převážně Rusů, kteří byli ubytováni v tamních stodolách.¹⁰⁴ Za pomoci bývalé paní učitelky místní obecné školy, Cecílie Krausové, byly tyto potraviny zajatcům rozdány.¹⁰⁵

Další možnost pomoci se martinickým občanům naskytla v polovině dubna, kdy obcí projížděl vlak převážející židy z koncentračních táborů.¹⁰⁶ Další pomocná akce se konala 22. dubna. Tehdy nahlásili železničáři ze Staré Paky martinickým železničářům vlak, který převážel vyhladovělé dělníky. Tato neplánovaná akce dopadla nad očekávání dobře. I když občané měli na přípravu pouhý půl den, přinesli vše, co doma měli, a tyto dělníky podarovali.¹⁰⁷

Počátkem dubna 1945 slyšeli obyvatelé místních obcí dělostřeleckou palbu za Krkonošemi a uvědomovali si, že Rudá armáda postupovala na Berlín.¹⁰⁸ „*Všichni jsme si byli jisti, že válka se blíží ku konci*“.¹⁰⁹ Na Jilemnicku a Semilsku vypuklo protinacistické povstání již 3. května 1945. V Jilemnici byl obsazen SS lazaret, který byl stále symbolem této kruté doby. Z SS lazaretu bylo sebráno několik pušek a samopalů. „*Další úsilí se pak soustřeďovalo na zabezpečení nejnnutnějšího zásobování obyvatelstva, řádného spojení, chodu četnictva, policie a povolávání záložníků. Mezi nacisty vzrůstal zmatek*“.¹¹⁰

V Martinicích vzniká ve vrátnici místní továrny strážnice, a to z popudu bývalých čsl. důstojníků Miloslava Jezdinského a Antonína Spanilého.¹¹¹ Jejím hlavním úkolem bylo sledovat situaci a reakci Němců na nastalé změny, proto byly

100JIŘIČKA, Bohuslav a kolektiv autorů. *500 let obce Martinice v Krkonoších*. S. 24

101Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 152

102JIŘIČKA, Bohuslav a kolektiv autorů. *500 let obce Martinice v Krkonoších*. S. 24

103Tamtéž.

104Tamtéž.

105Tamtéž.

106Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 160

107Tamtéž, s. 161

108Tamtéž, s. 155

109Tamtéž.

110Tamtéž.

111Tamtéž.

ze strážnice vysílány pravidelné hlídky, které o tomto stavu informovaly.¹¹²

Postupně byla situace pro Němce již neudržitelná, když se občané postarali o zatarasení místní lhotecké silnice, na kterou pořezali stromy, aby byla znemožněna doprava na této silnici. *„Dynamitem byla mezi brenskými lesy vyhozena železniční trať, čímž bylo přerušeno železniční spojení s německými Kunčicemi, podobně byla zatarasena i doprava po státní silnici.“*¹¹³

Na Jilemnici však začaly postupovat útvary vrchlabského Volkssturmu a v noci z 3. na 4. května slyšeli místní občané z Jilemnice střelbu.¹¹⁴ Němci postupovali od Hrabačova a 4. května ráno se místní občané dozvěděli, že další oddíl postupuje od Horek do Studence a u studeneckého kostela tento ozbrojený oddíl střelí.¹¹⁵ Občanům Martinic bylo více než jasné, že nastalou situaci nemohou nijak zvládnout, protože nemají žádné zbraně. Z těchto důvodů odstranili překážky na státní silnici, po které za krátký čas projel německý obrněný vůz.¹¹⁶

V Jilemnici následně došlo k vyjednávání mezi německou a českou stranou. Za této situace musely být odevzdány všechny zbraně, které byly sebrány v SS lazaretu. Železniční zaměstnanci museli uvést do pořádku železniční trať, po které mohla být opětovně zahájena doprava.¹¹⁷

Následně se nad Martinicemi začaly objevovat letáky, které shazoval německý letoun. Tyto letáky vyzývaly místní a okolní obyvatelstvo k zachování klidu a k vrácení se ke každodenním činnostem.¹¹⁸ Situace byla velmi napjatá, lidem bylo jasné, že se už něco musí stát a musí dojít ke změně, ale nikdo z nich se neodvážil ani hádat, zda to bude zítra, za týden nebo za měsíc. Obyvatelé žili ve strachu, schovávali si nejnnutnější věci a připravovali se pro případ útěku, protože nevěděli, zda prchající německá armáda bude mít ještě dost sil na plenění okolí.

V Martinicích byla postavena silniční zábrana, která umožňovala projetí pouze jednoho automobilu. *„V noci 8. května zarazili místní obyvatelé první německý vojenský oddíl a přinutili ho složit zbraně.“*¹¹⁹

112Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 155

113Tamtéž.

114Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 156

115Tamtéž.

116Tamtéž.

117Tamtéž.

118Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 156

119JIŘÍČKA, Bohuslav a kolektiv autorů. *500 let obce Martinice v Krkonoších*. S. 26

Odzbrojování transportů zde probíhalo klidně a v žádném případě zde nebylo aktivně použito zbraní. Jak je napsáno v kronice, měli martiničtí velitelé možnost zbraně použít. Při jedné prohlídce jim Němci řekli, že již všechny zbraně odevzdali, ale při důkladné prohlídce vozu jich bylo nalezeno ještě hodně. V tomto případě mělo dojít k zastřelení velitele německého oddílu. V Martinicích k tomu nedošlo, velitel dostal pouze několik pohlavků a zbytek jeho oddílu přišel o veškeré zásoby cigaret.¹²⁰ Takto odzbrojení vojáci byli shromažďováni na louce pod továrnou a poté odvedeni do Roztok.¹²¹ „I vysocí němečtí důstojníci, samé zlato a stříbro na límcích, včera ještě páni nad životem a smrtí tisíců, vystoupili ze svého auta a vyprosili si jen větší, dosti těžké krabice potravin. Když pak viděli, že musí s ostatními cupat pěšky a těžké krabice jim budou velkou příteží (byli pěkně kulatí) rozdali potraviny svým kamarádům a snad možná za dlouhou dobu poprvé zúčastnili se pochodového cvičení, pochodu do zajetí.“¹²²

10. května dorazila do místní obce zpráva, že od Jilemnice k Horkám projede oddíl Rudé armády. Na křižovatce umístili místní občané transparent s nápisem „Vítáme Rudou armádu!“.¹²³ Situace ale nebyla zdaleka tak optimistická, to dokazuje úryvek z kroniky místního divadelního spolku Klicpera. „Nastalo zabírání Sudet a celkový stav se v občanstvu jevil tak, že „pravé svobody“ nikdo necítil. To nebylo to pravé nadšení z roku „1918“. Každý byl jako zakřiknutý, každý se zavíral a nejšťastnější ten, kdo nemusel vůbec jít ven.“¹²⁴

V druhé světové válce položilo život za svou vlast 5 občanů martinické obce, jejich jména byla připsána na pomník padlých k 21 jménům osob padlých za doby první světové války. Jména padlých shrnuje tabulka č. 5.¹²⁵

120Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 159

121Tamtéž.

122Tamtéž.

123Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 160

124Kronika spolku divadelních ochotníků „Klicpera“ Martinice (1932 - 1946), s. 78

125Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 163-164

Jméno	Datum narození	úmrtí
Antonín Bedrník	1907	V roce 1940 odveden gestapem a po třiletém pobytu v káznici v Gollnově zemřel
Hynek Jirouš	1897	7. 12. 1941 zatčen gestapem a již 13. 12. 1941 pochován na hřbitově ve Studenci, příčina smrti neznámá
Jan Horáček	1922	1939 odchod do SSSR, Svobodova armáda, padl dne 30. 12. 1943 u Bílé Cerkve
Oldřich Novotný	1913	Padl jako příslušník nově vytvořené finanční stráže, kdy byl 5. 4. 1946 zákeřně zastřelen z německé strany
Josef Jebavý	1885	20. 11. 1940 byl zatčen a po měsíci a půl přišla zpráva o jeho smrti
Marie Nepolská	1900	zatčena 7. 2. 1944. Po zatčení ubita

Tabulka č. 5 - Oběti druhé světové války

4. 1. Vývoj obce v poválečných letech do roku 1948

Po revoluci 1945 se správy obce ujal místní národní výbor, který převzal pravomoci předchozího obecního zastupitelstva. Prvním předsedou místního národního výboru v Martinicích byl Miloslav Jezdinský, který byl v době okupace politickým vězněm a ve vězení strávil tři roky života.¹²⁶ Správu obce řídily státem povolené politické strany komunistická, sociálně demokratická, národně socialistická a lidová. Obec po válce opět spadala pod obnovený jilemnický okres.

Po skončení druhé světové války došlo v Martinicích k poklesu obyvatel. Hlavním důvodem tohoto poklesu byl odsun Němců z pohraničního území, které zůstalo neobydlené. Mnoho obyvatel proto odcházelo ze zdejší obce, aby opuštěné pohraničí opět osídlili a možná získali lepší „životní podmínky v továrnách, úřadech, obchodech a hospodářských usedlostech odsunutých Němců.“¹²⁷ Podle údajů z kroniky odešlo z obce přibližně 300 obyvatel.

Na základě „Velkého retribučního dekretu č. 16/1945 Sb., o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů“¹²⁸ došlo po válce k zatýkání osob, které nějakým způsobem spolupracovaly s Němci. V Martinicích byli za spolupráci s Němci zatčeni „Jan Pech, obviněný z udavačství, Josef Jasanský, obviněný za

¹²⁶Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 164

¹²⁷Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 165

¹²⁸Kol. autorů. *Kronika českých zemí 1939 – 1967: Protektorát, budování nového státu, nástup komunismu*. 3. vyd. Praha: Fortuna Libri, 2008. S. 732

podporu Hitlerova režimu a Václav Horáček, “¹²⁹. Jan Pech a Josef Jasanský si vzali svůj život sami ve vazební věznici. Václav Horáček byl na základě malého retribučního dekretu potrestán ke třem měsícům vězení.¹³⁰

Předseda místního národního výboru Miloslav Jezdinský se k 31. 8. 1945 vzdal svého úřadu, který po něm převzal Gustav Čivrný, člen národně socialistické strany.¹³¹

26. května 1946 se konaly první poválečné parlamentní volby, v kterých získala převahu komunistická strana a stala se tak nejsilnější stranou v Československu. Tyto volby byly na dlouhou dobu poslední, jichž se účastnilo více politických stran. Místní národní výbor se začal postupně během roku 1946 rozdělovat na dva tábory: na jedné straně stáli komunisté a spolu s nimi strana sociálně demokratická a na druhé straně zástupci strany národně socialistické a strany lidové.¹³² Volby z 26. května dopadly v martinické obci lépe pro stranu Československou národně socialistickou, která vyhrála nad komunisty, ale pouze o 20 hlasů. Jak se volilo v martinické obci, je uvedeno v tabulce č. 6.¹³³

Kandidátka	Počet hlasů
Komunistická strana Československa	194
Československá strana lidová	112
Československá sociálně demokratická strana	60
Československá strana národně socialistická	214

Tabulka č. 6 - Volební výsledky z roku 1946

Rok 1947 byl rokem plným smělych a bohužel nenaplněných plánů, které měly být pro obec velmi užitečné. „*Jednáno o rekonstrukci místní školní budovy, která nacházela se v zchátralém stavu, o zřízení družstevní prádelny, o stavbě rybníka a velmi hodně se mluvilo o zřízení obecního vodovodu, což bylo občanstvem zvlášť vřele vítáno. Z technických příčin nespatrił však světlo světa ani jeden z těch*

¹²⁹Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 165

¹³⁰Tamtéž.

¹³¹Tamtéž.

¹³²Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 166

¹³³Tamtéž.

návrhů, a také proto že nebylo již té opravdové spolupráce mezi dvěma tábory, stranou komunistickou a národně socialistickou.“¹³⁴

Po únoru 1948 postupně politická moc přešla do rukou jediné politické strany, a to strany komunistické. A tak i v Martinicích bylo nutné sesadit stávajícího předsedu národního výboru Gustava Čivrného, který byl členem strany národně socialistické, a na jeho místo dosadit člověka ze strany komunistické. První jméno, které v tomto smyslu zaznělo, bylo Josef Jech, ten však toto místo nepřijal s odůvodněním, že není správný člověk pro kancelářskou práci.¹³⁵ Proto byl zvolen František Buchar, původním zaměstnáním cukrář, který jako předseda národního výboru působil do 19. 11. 1948.¹³⁶ Komunistická strana tehdy převzala politickou moc a stala se hlavní hybnou silou v obci. Ke komunistické straně se přidávali i někteří členové jiných stran, kteří nebyli spokojeni s jejich vedením.

Po únoru 1948 došlo také ke znárodnění místní továrny, kterou v této době vlastnil Karel Krecl. *„Přestala být zdrojem příjmů jednotlivce a stala se součástí Pojizerských bavlnářských závodů. Národním správcem jmenován Josef Buchar, strojník.*“¹³⁷

Následně proběhly v Československu první „socialistické volby“, které však neměly s demokracií již nic společného. Byla stanovena jen jedna kandidátní listina Národní fronty a na ní byla uvedena jména poslanců, kteří měli být zvoleni. Výsledky voleb z 30. května 1948 uvádí tabulka č. 7.¹³⁸

Dle volebních seznamů bylo k volbě oprávněno	573 voličů
V jiných obcích vykonalo volební povinnost	26
Volební právo odepřeno	11
Pro kandidátku národní fronty hlasovalo	442
Bílých lístků, záporných odevzdáno	31
Neplatných hlasů	63

Tabulka č. 7 - Výsledky voleb z 30. května 1948

¹³⁴Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 168

¹³⁵Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 170

¹³⁶Tamtéž.

¹³⁷Tamtéž.

¹³⁸Tamtéž.

Jako neplatné hlasy byly počítány ty, kdy občané, kteří byli nespokojení s novým režimem, vložili do obálky kandidátky dvě nebo dali do obálky výstřižek z novin s fotografií prezidenta Beneše nebo Masaryka. V Martinicích dalo 83% obyvatel hlas jednotné kandidátce a 17% obyvatel místní obce se oficiálně postavilo proti novému režimu.¹³⁹

Po odstoupení Františka Buchara z úřadu předsedy místního národního výboru, byl 20. 11. 1948 zvolen novým předsedou ředitel národní školy Jaroslav Pavlíček, který ve svém úřadu setrval až do roku 1958.¹⁴⁰

¹³⁹Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 171

¹⁴⁰Tamtéž.

5. Spolkový život v Martinicích

Život ve společnosti ovlivňovalo v druhé polovině 19. století zakládání spolků. V závěru tohoto období tomu nebylo jinak ani v Martinicích. Jak již bylo napsáno dříve, spolková činnost se zde začala rozvíjet v 90. letech 19. století. Nejvýznamnějšími spolky, které v obci vznikly, byly Spolek divadelních ochotníků „Klicpera“, Tělocvičná jednota Sokol a samozřejmě Sbor dobrovolných hasičů. Ten byl založen v roce 1889. „*Dne 17. února 1889 byla svolána schůze občanů, na níž promluvil řídící učitel p. Florian Nykl o důležitosti hasičských sborů. Na této schůzi se ujala dobře míněná snaha a zastupitelstvo se usneslo zřídit Sbor dobrovolných hasičů.*“¹⁴¹ Dne 24. března 1889 se rozhodlo o pořízení požární bezmotorové stříkačky a dále se rozhodlo o vybudování požární zbrojnice, jejíž dokončení trvalo dva roky.¹⁴² Průměrný počet dobrovolných hasičů, po vzniku sboru, se pohyboval kolem 40 aktivních členů. „*Do roku 1929 se sbor účastnil hašení 17 požárů.*“¹⁴³ Jako předseda sboru byl v době založení zvolen pan Jan Valeš. „*Od začátku své činnosti se sbor věnoval nácviku hasební techniky a požárního sportu v kategoriích mužů, žen i žáků.*“¹⁴⁴ Dále pořádal různé požární plesy, organizoval společenské oslavy atd. Sbor dobrovolných hasičů ovlivňoval a stále ovlivňuje život v obci. Je důležitou součástí obce a vždy její pomocnou silou.

Další spolky, které v obci vznikaly od založení Sboru dobrovolných hasičů do roku 1948, byly: *Spolek c. k. vojenských vysloužilců (1895-1909), Český klub velocipedistů (1900-1925), odbor Zemské jednoty zřízenců drah, vzniklý 1906 a roku 1925 přejmenovaný na odbočku Jednoty zaměstnanců československých státních drah, odbor Národní jednoty Severočeské pro Martinice a okolí (1910-1925), Ústřední sdružení dělnictva textilního v Náchodě-Odbočka pro Martinice u Jilemnice (1909-1938), odbor Československého svazu dělnictva textilního v Martinicích (1920-1925), Místní domovina domkářů a maloročníků (1923-1943), odbočka Jednoty stavebního a kamenického dělnictva (1932-1940) a Sportovní*

141 Pamětní spis ke 110. výročí založení Sboru dobrovolných hasičů Martinice v Krkonoších (1889-1999), s. 3

142 Tamtéž, s. 7

143 Tamtéž, s. 14

144 JIŘÍČKA, Bohuslav a kolektiv autorů. *500 let obce Martinice v Krkonoších*. S. 57

kroužek (1934-1948).¹⁴⁵

5. 1. Spolek divadelních ochotníků „Klicpera“

V roce 1896 bylo založeno divadelní družstvo, z kterého se v roce 1900 stal Spolek divadelních ochotníků „Klicpera“.¹⁴⁶ Ředitelem spolku byl zvolen Josef Volech. První hru, kterou tento spolek hrál, byla hra s názvem „*Drátaři*“.¹⁴⁷

Do konce první světové války spolek odehrál 60 různých představení a uspořádal 6 ochotnických plesů. První z nich byl uspořádán již 25. ledna 1902.¹⁴⁸ V prosinci 1902 sehrál Klicpera svou osmou hru s názvem „*Za svobodu*“.¹⁴⁹ Tato hra se stala v historii spolku první reprízovanou hrou, avšak druhé představení bylo velmi ztrátové. Po sehrání této hry se spolek dostal do značných finančních problémů, které se snažil vyřešit pomocí konání II. ochotnického plesu. Tento ples se konal 7. února 1903 a ztráta z předchozí divadelní hry byla uhrazena. Nicméně spolek se v prvních letech působení potýkal neustále s finančními potížemi, jedna hra byla dobrá, druhá naopak ztrátová. Nebylo ojedinělé, když sami činovníci dopláceli chybějící částky ze svých vlastních finančních zdrojů. „*Kulturní podpory od nikud nebylo*“¹⁵⁰ Vzhledem k tomuto faktu prožíval spolek v letech 1906 – 1908 značný útlum. Například v roce 1908 sehrál pouze jednu hru s názvem „*Paličova dcera*“.¹⁵¹

Své divadelní hry většinou předváděl na jevišti, které si sám vyrobil v hostinci Josefa Haška. Díky pěknému počasí se však mohla 22. srpna 1905 uskutečnit první venkovní hra „*Národní svatba*“.¹⁵²

Rok 1913 byl v historii spolku významný a to nejen z důvodu, že 6. ledna 1913 přivítal poprvé na svém jevišti hostující spolek z Bukoviny u Čisté, který zahrál hru „*Bulharsko vítězí*“.¹⁵³ Ale také proto, že poprvé v historii jel hrát mimo obec. Na scéně Čtenářsko-ochotnického spolku v Karlově zahrál Klicpera divadelní hru od bratří Mrštíků „*Maryša*“. V dnešní době bychom řekli, že tato hra byla

145SOkA Semily, *Archiv obce Martinice 1883 – 1945 (1948)*. Inventář s. 4

146JIŘIČKA, Bohuslav a kolektiv autorů. *500 let obce Martinice v Krkonoších*. S. 49

147Kronika spolku divadelních ochotníků „Klicpera“ Martinice, (1900 – 1932), s. 5

148Tamtéž, s. 8

149Tamtéž, s. 10

150Tamtéž, s. 18

151Tamtéž, s. 21

152Tamtéž, s. 15

153Tamtéž, s. 24

„propadákem“. Důvodem bylo dobré pití, malé jeviště a noví herci.

V době první světové války se spolek dostal na pokraj zániku, kronika spolku uvádí, že veškeré písemnosti z té doby jsou ztraceny a přičítá to nedbalosti činovníků, ale samozřejmě i těžké době, která se nechtěla nikomu zaznamenávat. V roce 1914 i v roce 1915 se sehrály 3 divadelní hry. *„Druhý rok I. světové války uplynul tak v dosti čilém divadelním ruchu ač celá řada členů byla na frontách a stále a stále noví odcházeli, jak jednotlivé ročníky byly povolávány.“*¹⁵⁴ V září 1917 hrál divadelní spolek svoji poslední hru před skončením války s názvem *„Miláček štěstěny“*.¹⁵⁵ Hlavním důvodem bylo to, že v obci už nebyli skoro žádní muži, nekonali se žádné schůze, ani valné hromady a činnost spolku ustala.

Výtěžky z her byly v prvních letech fungování Klicpera dávány sirotkům nebo na splacení dluhů spolku. V době války to bylo na sirotky po padlých vojínech nebo na rakouský Červený kříž.

5. 1. 1. Ochotnický spolek Klicpera v letech 1919 - 1938

V roce 1919 byla činnost spolku opět obnovena a již v březnu tohoto roku sehrál spolek svoji 61. hru *„Lešetínský kovář“*.¹⁵⁶ Na první řádné valné hromadě od konce války, která se konala 23. května 1920, byl ředitelem spolku zvolen pan *„Josef Hašek, místoředitelem pan František Jebavý, pokladníkem Josef Jebavý, jednatelem Josef Václavík.“*¹⁵⁷ V období od roku 1921 až 1938 působily ve vedení spolku osoby uvedené v tabulce č. 8.

154Kronika spolku divadelních ochotníků „Klicpera“ Martinice, (1900 – 1932), s. 34

155Tamtéž., s. 37

156Tamtéž., s. 39

157Tamtéž., s. 42

Konání valné hromady a volby	Zvolení do vedení spolku jako:			
	ředitel	místoředitel	jednatel	pokladník
6. 3. 1921	Josef Jebavý	František Bedrník	Josef Václavů	Oldřich Budárek
5. 2. 1922	František Bedrník	Josef Jebavý	František Bedrník	Oldřich Budárek
6. 1. 1923	Fr. Bedrník	Petr Lukeš	František Bukovský	Oldřich Budárek
1. 1. 1924	Fr. Bedrník	Petr Lukeš	Fr. Bukovský	Oldřich Budárek
1. 3. 1925	Fr. Bedrník	František Holubec	Josef Volech	Oldřich Budárek
10. 1. 1926	Fr. Bukovský	Jan Jebavý	František Václavů	Josef Horáček
20. 2. 1927	Jan Jebavý	Oldřich Budárek	Fr. Václavů	Antonie Krausová
22. 1. 1928	Jan Jebavý	Josef Ducháček	Cecílie Krausová	A. Krausová
3. 1. 1929	Jan Jebavý	Josef Ducháček	C. Krausová	A. Krausová
12. 1. 1930	Jan Jebavý	Josef Ducháček	František Fišera	A. Krausová
11. 1. 1931	Josef Ducháček	Jan Jebavý	Fr. Fišera	A. Krausová
24. 1. 1932	J. Ducháček	Jan Jebavý	Fr. Fišera	A. Krausová
15. 1. 1933	J. Ducháček	Jan Jebavý	Fr. Fišera	A. Krausová
21. 1. 1934	František Bukovský	Jan Jebavý	Fr. Fišera	A. Krausová
10. 2. 1935	J. Ducháček	Jan Jebavý	Fr. Fišera	Josef Hovorka
2. 2. 1936	J. Ducháček	Jan Jebavý	Fr. Fišera	Josef Hovorka
17. 1. 1937	J. Ducháček	Jan Jebavý	Fr. Fišera	Josef Hovorka
9. 1. 1938	J. Ducháček	Jan Jebavý	Fr. Fišera	Gustav Čivrný

Tabulka č. 8 - Vedení spolku Klicpera v letech 1918 - 1938

Po první světové válce většina spolků nejen martinických, ale i z okolních vesnic, sháněla peníze na pomník padlým. Za tímto účelem byla 27. února 1921 sehrána hra „*V tichém hnízdečku*“ čistý zisk z ní byl kolem 174 korun, k tomuto zisku něco přidáno na pomník padlých věnováno“. ¹⁵⁸ Další hra, která byla sehrána pro peníze na zřízení pomníku padlých, byla hra „*Jiříkovo vidění*“ od Josefa Kajetána Tyla z 10. července 1921. ¹⁵⁹ Toto představení bylo sehráno v přírodě, celá hra přinesla 10 000 korun čistého zisku, což byla velmi vysoká částka, a pomník na počest místních padlých spoluobčanů mohl být objedнан. ¹⁶⁰

V dalších 20 letech svého působení divadelní spolek Klicpera hrál dvakrát mimo své působiště. A to již v roce 1922, kdy sehrál hru „*Na polském zámku*“ ¹⁶¹, která byla druhá v historii, se kterou vyrazil na jeviště jiného spolku. Tehdy to byl spolek „Jarost“ v Mříčné. Dále vystoupil na půdě studeneckého spolku „Lidumil“ 24. dubna 1938 s hrou „*Bludička*“ ¹⁶². Ani martinické jeviště nezůstávalo v tomto období bez hostujících spolků. V listopadu 1922 navštívil místní spolek s vystoupením „*Dorostový odbor Úřadu sociální péče v Jilemnici, který hrál ve prospěch sirotek okresu jilemnického*“ hru „*Slečna prokuristka*“. ¹⁶³ 11. září 1927 zde byla sehrána hra „*Románek slečny Toničky*“ od spolku „Jarost“ z Mříčné. ¹⁶⁴ 12. května 1929 vystoupilo v Martinicích sdružení Volné myšlenky z Roztok s hrou „*Na horské faře*“. ¹⁶⁵ 4. června 1933 účinkovala na místní scéně Jednota mládeže církve Československé z Jilemnice a hrála hru „*Zavadilka vdává dceru*“. ¹⁶⁶ V roce 1938 na zdejších prknech vystoupila Osvětová komise Kunčice nad Labem spolu se Sokolem Kunčice nad Labem a sehrála zde hru „*Kolébka*“. ¹⁶⁷ Toto jsou všechny hostující spolky, které v této době účinkovaly na prknech zdejšího jeviště.

„V roce 1924 prodal p. Josef Hašek majitel spolkové místnosti a jeviště celý hostinec panu Antonínu Vejnarovi ze Stromkovic.“ ¹⁶⁸ Jak je poznamenáno v kronice, činovníci byli s novým majitelem velmi spokojeni „*spolek nemohl naříkati na*

158Kronika spolku divadelních ochotníků „Klicpera“ Martinice, (1900 – 1932), s. 44

159Tamtéž, s. 45

160Tamtéž, s. 43 - 45

161Tamtéž, s. 46

162Kronika spolku divadelních ochotníků „Klicpera“ Martinice (1932 - 1946), s. 32

163Kronika spolku divadelních ochotníků „Klicpera“ Martinice, (1900 – 1932), s. 53

164Tamtéž, s. 67

165Kronika spolku divadelních ochotníků „Klicpera“ Martinice (1900 - 1932), s. 76

166Kronika spolku divadelních ochotníků „Klicpera“ Martinice (1932 - 1946), s. 9

167Tamtéž, s. 32

168Kronika spolku divadelních ochotníků „Klicpera“ Martinice, (1900 – 1932), s. 60

*nepochopení se strany majitele místnosti. Ba možno říci naopak.*¹⁶⁹

28. 10. 1928 se v obci konaly velkolepé slavnosti k 10. výročí vzniku Československé republiky. O kulturní vyžití se postaral ochotnický spolek Klicpera sehráním divadelní hry „Žaluji“.¹⁷⁰

V průběhu těchto let sehrál na 80 divadelních her, některé z nich i několikrát zopakoval. Divadelní představení se pravidelně konala při důležitých slavnostech, jako byl vznik Československé republiky, narozeniny prezidenta Osvoboditele T. G. Masaryka, dále na památku Mistra Jana Husa a byla sehrána i hra na oslavu 100. narozenin Karla Havlíčka Borovského s názvem „Mučedník brixenský“. Ke konci roku 1934 sehrál hry „Na manželské frontě klid“ a „Na manželské frontě stávka“. Po sehrání těchto na sebe navazujících her se na spolek strhla velká kritika, což se stalo poprvé v historii. Zejména z toho důvodu, že hry byly nemorální, „byla to snůška sprostých vtipů a herci tyto ještě nadnesli.“¹⁷¹ A tak činnost spolku na nějaký čas ustala, a to až do října 1935, kdy Klicpera v den výročí vzniku Československé republiky hrál hru „Láska vítězí“.¹⁷²

5. 1. 2. Spolek po roce 1938

Politická situace roku 1938 přinesla nedůvěru a zklamání z jednání západních velmocí. Po Mnichovské dohodě bylo rozhodnuto o vydání pohraničního území Německu. Byla to těžká doba. „Žádné jiné vánoce, ani ty ve válce, nebyly tak smutné, jako vánoce v roce 1938. Všechny příští byly lepší, neboť o nich se už z emigrace ozývalo volání naděje a slova prezidenta Dr. Edvarda Beneše sílila mysl lidu. „Volá Londýn“ sílilo denně všechny dobré Čechy a neslo naději, že snad později, že jistě, přijde jednou den, který osvobodí.“¹⁷³ Tato citace je z kroniky, která byla psána zpětně v 50. letech.

Zabrání pohraničního území a situace, která následovala, donutila místního dlouholetého řídícího učitele a patrona snad všech spolků v obci Josefa Horáka k předčasnému odchodu do penze. Na jeho počest a na rozloučenou byla dne 5.

169Kronika spolku divadelních ochotníků „Klicpera“ Martinice, (1900 – 1932), s. 60

170Tamtéž, s. 71

171Kronika spolku divadelních ochotníků „Klicpera“ Martinice (1932 - 1946), s. 15

172Tamtéž, s. 18

173Kronika spolku divadelních ochotníků „Klicpera“ Martinice, (1900 – 1932), s. 60

února 1939 místními spolky sehraňa hra „*Není doktor, jako doktor*.“¹⁷⁴ O osobě Josefa Horáka více uvádím v kapitole o historii školství v obci.

Klicpera ještě před vznikem Protektorátu dne 12. března 1939 sehraňl svoji poslední hru „*Lidé v Zeleném*“¹⁷⁵ v okleštěné československé republice. „*Malé, ale naši*“ *jak se tehdy říkávalo a psalo*.“¹⁷⁶

O vánocích roku 1939 měl místní spolek hrát hru „*Dědečkovy housle*“, ale nedostal povolení, protože neměl vhodný německý překlad. První hru, kterou mohl hrát, protože měla správný překlad, byla hra „*Manželství na úvěr*“, kterou spolek sehraňl 3. března 1940.¹⁷⁷ Během roku 1940 bylo sehraňno 6 her, protože ředitel místního spolku Gustav Čivrný razil heslo „*Hrajme, dokud nás Němci nechají hrát*.“¹⁷⁸

V průběhu války začali mít lidé stále větší strach a omezili svoji společenskou aktivitu. Někteří členové spolku byli postupně zatčeni a pro zbylé zůstávaly schůze „Klicpery“ jedinou možností jak si pohovořit. „*V této době stávají se schůze „Klicpery“ i chvíli, kdy si pohovoříme důvěrně mezi sebou. Někdy mají ráz, kdy Bůh chraň, museli by zavřít všechny. Známe se a zrádce mezi sebe nepustíme*.“¹⁷⁹ Poslední schůze spolku se konala 13. dubna 1941 protože „*stoupající politická persekuce národa a všech spolků znemožnila do konce roku jakoukoliv činnost*“.¹⁸⁰ Podle nařízení se měly hrát pouze německé hry. „*Ředitel spolku Gustav Čivrný se rozhodl na svou zodpovědnost vůbec nehrát, než připustiti znesvěcení našich prken kusem německým, neb protičeským a proti duchu národa*.“¹⁸¹ Další hra byla tedy sehraňa až 5. dubna 1942 a jmenovala se „*Česká maminka*“. Dále v květnu sehraňl hru „*Celá ves se směje*“ a další hra byla naplánována na konec května, k ní už však nedošlo. Po atentátu na R. Heydricha následovalo vyhlášení stanného práva a v červnu vyhlazení Lidic a Ležáků. To byla doba, kdy nikdo neměl chuť hrát a ani něco nacvičovat.

Činnost byla částečně obnovena 28. března 1943, kdy byla sehraňa hra

174Kronika spolku divadelních ochotníků „Klicpera“ Martinice (1932 - 1946), s. 37

175Tamtéž, s. 40

176Tamtéž.

177Tamtéž, s. 52

178Tamtéž, s. 58

179Tamtéž, s. 62

180Tamtéž, s. 66

181Tamtéž.

„Prokletý statek“, dále „Po našem“, „Na Marijance“, „Maryna z mlýna“, „Před posledním soudem“, toto byly poslední hry, které se za doby Protektorátu hrály, další práce byla okresním úřadem v Semilech úplně znemožněna.¹⁸² Činnost spolku byla obnovena až po skončení války. První hru, kterou spolek sehrál, byla hra „Synové sedláka Hory“ 24. 12. 1945.¹⁸³ Po válce nadále působil jako ředitel spolku Gustav Čivrný. Jeho činnost však postupně ustávala.

5. 2. TJ Sokol

Sokolské myšlenky se v Martinicích ozývaly již před rokem 1897, ale až v tomto roce zesílily. Za této situace došlo ke svolání první řádné schůze, na které se ustanovilo tříčlenné představenstvo přípravného výboru.¹⁸⁴ Schůze byla zahájena 4. dubna 1897 v hostinci u Josefa Haška. Podmínky pro vznik Tělocvičné jednoty Sokol Martinice byly splněny dne 2. července 1897, kdy se opět v hostinci Josefa Haška sešlo 21 členů, kteří složili slib věrnosti. Následně byly stanovy jednoty 16. prosince 1897 c. k. místodržitelstvím v Praze schváleny. „Nato proběhla 6. února 1898 opět v hostinci pana Haška první valná hromada, na které bylo zvoleno dvanáctičlenné představenstvo v čele se starostou Josefem Haškem, hostinským čp. 103.“¹⁸⁵

Dne 13. března 1898 byl TJ Sokol přijat do svazu župy Krkonošské, která byla založena v roce 1885.¹⁸⁶ Tělocvičná jednota Sokol se v době založení a v době prvního působení v obci netěšila velké oblibě. „Říkalo se o nás, že jsme komedianti, tatrmanti a červení čerti. My však pracujeme dále a odstraňujeme překážky, povznášíme cit národní a myšlenky sokolské, konáme přednášky, zábavy¹⁸⁷, přátelské schůze a poučujeme členy o vzorném chování ve společenském životě.“¹⁸⁸

Již v prvním roce své existence se účastnila slavnosti v obci Lomnice nad Popelkou, při této slavnosti si poprvé členové oblékli vlastní sokolský kroj. Dále se postarala o založení vlastní knihovny, která svoji činnost zahájila „20. listopadu

182 Kronika spolku divadelních ochotníků „Klicpera“ Martinice (1932 - 1946), s. 71

183 Tamtéž, s. 75

184 TJ Sokol Martinice v Krkonoších, 100 let (1897 – 1997), s. 2

185 Tamtéž., s. 2

186 Pamětní kronika Tělocvičné jednoty „Sokol“ v Martinicích (1897 - 1926), s. 13

187 První sokolský ples probíhal již 19. února 1898.

188 Pamětní kronika Tělocvičné jednoty „Sokol“ v Martinicích (1897 - 1926), s. 13

1898.¹⁸⁹ V roce 1914 došlo ke sloučení knihoven místních spolků, a to na základě návrhu Tělocvičné jednoty Sokol z roku 1912. Knihovna v době sloučení obsahovala „500 svazků poučných i zábavných a tato odevzdána pod správu odboru Národní Jednoty Severočeské.“¹⁹⁰

Martinická jednota Sokol se účastnila během prvních dvou let svého působení různých slavností, z nichž žádná se nekonala v Martinicích. Ke změně došlo až 28. června 1902.¹⁹¹ Tehdy se konalo první okresní cvičení v obci, kterého se zúčastnily jednoty z jilemnického a novopackého okresu. Martinice zastupovalo 18 členů. „Za zvuků hudby ubíral se průvod obcí. V čele obecní zastupitelstvo, sbor dobrovolných hasičů, spolek divadelních ochotníků „Klicpera“, dále sokolské jednoty a občanstvo. Obec okrášlena četně prapory a nápisy.“¹⁹² Tato první slavnost zapůsobila na místní obyvatelstvo velmi kladně a, jak se říká, prolomila mezi jednotou a občany ledy.

V srpnu 1908 byla založena také ženská cvičební skupina, do které se ihned zapsaly „Františka Horáčková, Antonie Horáčková, Marie Hamplová, Marie Tejnická, Emilie Tejnická, Marie Hamplová, Viléma Mikásková, Pavlína Bedrníková, Barbora Novotná, Anna Mejšnarová“¹⁹³, dcera řídícího učitele na místní škole.

V srpnu 1913 se konalo první cvičení žáků místní školy. Tohoto cvičení se zúčastnilo „18 žáků, 6 žákyň a 10 dorostů obecnstvo přihlíželo s potěšením na přesné výkony našich dětí, oděných v červené košilky a plátěné kalhotky a odměňovalo je potleskem a pochvalou.“¹⁹⁴

Koncem července 1914 měla obec sokolská 52 členů a členek.¹⁹⁵ O část z nich měla však brzy přijít, neboť 28. června 1914 byl v Sarajevu spáchán atentát na následníka rakousko-uherského trůnu Františka Ferdinanda d'Este a jeho ženu vévodkyni z Hohenbergu. Po vyhlášení války Srbsku došlo 31. července k všeobecné mobilizaci.¹⁹⁶ „Nastává den smutku. Dne 1. srpna 1914 připravují se

189Pamětní kronika Tělocvičné jednoty „Sokol“ v Martinicích (1897 - 1926), s. 14

190Tamtéž, s. 34

191Tamtéž, s. 19

192Tamtéž.

193Tamtéž, s. 25 - 26

194Tamtéž, s. 32

195Tamtéž, s. 35

196Předcházela jí částečná mobilizace z 26. července 1914.

naši bratři a občané opustiti vše, co jim nejdražší. Dojmy jsou bolestné. Loučí se manžel s manželkou, otec s dětmi, sestra s bratrem, rodiče se synem. Pláč a nářek nelze popsat. Nádražní dvory jsou přeplněny. Dojemně loučíme se i my s našimi bratry členy, přejíce jim i ostatním druhům brzkého šťastného návratu. Ještě okamžik, poslední ruky stisk, poslední obejmutí, políbení a poslední „Na zdar“, „S Bohem“ a již vlak unáší první oběti války.“¹⁹⁷ Zdejší Sokol přišel o 25 svých členů, kteří byli mobilizováni, a později, kdy byly odvody nařízeny mužům do 50. let věku, přišel ještě o dalších 13 členů.

Roku 1915 došlo k omezení činnosti jednoty, a to nejen ze strany úřadů, ale hlavně kvůli odvodům mužů do armády. *„Následkem světové války činnost spolková úplně zaniká, neboť skoro všichni členové byli povoláni do služby vojenské.“¹⁹⁸ Činnost úplně nezanikla, jen se značně omezila, a to zejména na ochranu majetku spolku a „udržení sokolského ducha“¹⁹⁹. Po skončení války se činnost Sokola v obci plně obnovila a již 8. listopadu uspořádala manifestační průvod obcí. Tento pochod byl věnovaný oslavám osvobozené země, ke kterému se s nadšením přidala celá obec. „Veškeré občanstvo připojuje se do řad, aby s námi sdílelo radost z osvobozené vlasti.“²⁰⁰ V roce 1919 místní Tělocvičná jednota Sokol založila fond na stavbu tělocvičny, počáteční vklad činil 900 Kč, tato částka byla získána z plesu a z jiných dobrovolných příspěvků, které na fond ukládali mnozí z občanů obce. K postavení tělocvičny však nedošlo, protože „fond byl před zastavením činnosti Sokola v dubnu 1941 dle zápisu z valné hromady 28. ledna 1940 darován obci.“²⁰¹*

V době poválečné se jednota opět vzchopila a již v roce 1919 se nachází v úplné činnosti, měla 58 mužských a 17 ženských členů. V roce 1922 získala vlastní pozemek, a to od Otto Harracha, majitele panství jilemnického, který prodal TJ Sokol Martinice *„les ve výměře 5ha 48a a 8m² za 25 000 Kč.“²⁰²*

Jednota v následujících 20 letech pořádala různé akce např. při výročí úmrtí Mistra Jana Husa, slavnost na počest narozenin prezidenta T. G. Masaryka, oslavy

197Pamětní kronika Tělocvičné jednoty „Sokol“ v Martinicích (1897 - 1926), s. 36

198Tamtéž, s. 40

199TJ Sokol Martinice v Krkonoších, 100 let (1897 – 1997), s. 6

200Pamětní kronika Tělocvičné jednoty „Sokol“ v Martinicích (1897 - 1926), s. 56

201TJ Sokol Martinice v Krkonoších, 100 let (1897 – 1997), s. 6

202Tamtéž, s. 8

státního svátku, pořádala sokolské plesy, mikulášské a silvestrovské zábavy. Dále pořádala lyžařské závody, z nichž ty první se konaly 25. února 1923 na zdejší kopci „Hůra“. Pravidelně se cvičilo *„což dokazuje účast členů jednoty na okrskových a župních sletech žactva, dorostu i mužů a žen s vyvrcholením nácviku prostných a účastí na IX. a X. Vsesokolském sletu v Praze v letech 1932 a 1938.“*²⁰³

Sokol se nezabýval pouze prostnými cviky, ale i lehkou atletikou, odbíjenou a cvičením na nářadí. Za tuto dobu sehrál na 10 divadelních představení, jak je vidět z tabulky č. 8 a 9, nebylo těžké sehrát divadelní představení, neboť většina členů Sokola byla i členy divadelního spolku Klicpera a zároveň členy Sboru dobrovolných hasičů.

V meziválečných letech působili ve funkci starosty místní tělocvičné jednoty Sokol pánové uvedení v tabulce č. 9.²⁰⁴

Starostové Sokola	Působnost v letech
František Jebavý	12. 1. 1919 – 4. 1. 1920
František Jebavý	4. 1. 1920 – 18. 1. 1922
František Horáček	18. 1. 1922 – 25. 5. 1924
František Jebavý	25. 5. 1924 – 4. 1. 1925
František Horáček	4. 1. 1925 – 10. 2. 1930
František Janoušek	10. 2. 1930 – 29. 1. 1933
František Bedrník	29. 1. 1933 – 24. 1. 1936
Josef Ducháč	24. 1. 1936 – 24. 1. 1937
Oldřich Buďárek	24. 1. 1937 – do zastavení činnosti

Tabulka č. 9 - Starostové Sokola

Činnost Sokola byla zastavena v dubnu 1941, *„majetek jednoty byl zajištěn, tělovýchovné zařízení a nářadí, pokud nebylo dáno do užívání místní škole, bylo zapečetěno v nevyhovující místnosti hostince čp. 108.“*²⁰⁵ Obnova činnosti nastala

203TJ Sokol Martinice v Krkonoších, 100 let (1897 – 1997), s. 11

204TJ Sokol Martinice v Krkonoších, 100 let (1897 – 1997), s. 6 - 7

205Tamtéž, s. 12

ihned, jak to bylo možné. A to již v červnu 1945, kdy se sešla valná hromada v čele se starostou Oldřichem Budárkem.

I když je obec Martinice poměrně malou obcí, v první polovině 20. století měla značné kulturní vyžití, které zajišťovaly místní spolky. Spolková činnost pro obec byla a je stále velmi důležitá, protože pozvedá morálku.

6. Z historie školství v obci v letech 1848 - 1948

V úvodu této kapitoly bych ráda zmínila několik základních informací, které se týkají pamětní knihy martinické školy. Školní kronika byla založena 1. 5. 1828.

Avšak pravidelné zápisy se vedly až od školního roku 1882 – 1883. Do této doby byly zápisy vedeny pouze jako souhrn událostí, které se staly, počínaje rokem 1786.

Nachází se v ní záznamy do roku 1940, tímto rokem zápisy v kronice končí. Nová pamětní kniha, která se dochovala, pochází až z roku 1958. Pamětní kniha z let 1940 až 1958 je ztracena.²⁰⁶

6. 1. Martinická škola od počátku výuky do roku 1918

S výukou v obci se začalo již ve zmíněném roce 1786.²⁰⁷ Z tohoto roku pocházejí první záznamy o výuce. V prvních letech se však vyučovalo převážně po domech. Prvním učitelem, který vyučoval ve svém domku, byl Jiří Potenský.²⁰⁸ Ten byl však brzy nahrazen panem Františkem Duškem. Dnes již není možné zjistit, které stavení ke své výuce tento rodák z Jilemnice využíval.

Za působení Františka Duška v Martinicích byla roku 1789 na náklady hraběte z Harrachu vystavěna škola. Od roku „1796 zde učil Josef Lieser, od 1797 Jan Šafář a od roku 1807 Jan Šlechta.“²⁰⁹

Stísněné podmínky a narůstající počet dětí vedly ke stavbě nové školy. S tou se začalo v roce 1814 opět z prostředků hraběte Harracha. Tato škola byla dostavěna roku 1815, ale již v roce 1835 se začalo drolit zdivo, poněvadž tyto školy byly dřevěné.²¹⁰ Od této doby se zde vystřídali učitelé „Josef Vraštil, Jan Procházka, Ignác Jerie a od 19. 3. 1852 Josef Lieser.“²¹¹

V roce 1869 byla prodloužena doba navštěvování školy o dva roky²¹², a tím

206SOkA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 – 1953*. Inventář, s. 2

207SOkA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 - 1953*. Pamětní kniha (1786) 1874 – 1940, s. 1

208Tamtéž.

209SOkA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 – 1953*. Inventář, s. 2

210SOkA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 - 1953*. Pamětní kniha (1786) 1874 – 1940, s. 2

211SOkA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 – 1953*. Inventář, s. 2

212Zákony z 26. 3. 1869 č. 40 ř. z. a z 14. 5. 1869 č. 62 ř. z. upravovaly systemizaci služebních míst u okresních školních rad a stanovily hlavní zásady pro vyučování na obecných školách. Povinná

došlo i k zvětšení počtu studujících žáků na škole v Martinicích, který díky tomuto opatření dosahoval v průměru přibližně 150 dětí. Podle zákona ze 14. května 1869 museli být na škole o tomto počtu žáků minimálně dva učitelé. S přihlédnutím k této výchozí situaci svolila c. k. zemská školní rada v roce 1878 rozšířit dosavadní jednotřídní martinickou školu na dvoutřídní.

Nevyhovující a zhoršující se technický stav školní budovy a potřeba učebních prostorů pro druhou třídu donutily místní školní radu a obec k pořízení nových prostor. Z těchto důvodů 16. prosince 1883 obec Martinice zakoupila od pana Josefa Jirouše dům č. 68 s pozemkem pro stavbu nové školy.²¹³

Zakoupený dům byl již v únoru následujícího roku rozbořen. Na nově vzniklém volném místě byl 24. června 1884 položen základní kámen k nové budově školy.²¹⁴ V tento den se konala velká slavnost, na které se sešli děti, učitelé, obecní zastupitelstvo, místní školní rada, okresní školní inspektor Antonín Regal, aby tuto událost společně oslavili. Slavnostní průvod se odebral nejprve na mši svatou do nedalekých Roztok. Poté v čele s roztockým panem farářem se všichni vrátili zpět na místo, kde byl položen základní kámen. Slavnost to byla na místní poměry nevídaná. Již z dále byl slavnostní průvod vítán střelbou a zvoněním. Po doražení na místo se ujal slova nejprve pan farář, který pronesl modlitby a posvěcení. Poté následovalo přečtení pamětní listiny správcem školy. Ta byla vložena do urny pod základní kámen. Tehdy vznikla první kamenná škola v obci. „*Nová dvoutřídní škola byla 6. září 1885 vysvěcena a odevzdána svému účelu. Dle vyjádření c. k. Okresního soudu v Jilemnici ze dne 1. 7. 1888 vkládá se škole Martinické právo vlastnické.*“²¹⁵

K této události došlo za působení správce školy a od roku 1885 řídícího učitele Floriana Nykla, který se narodil 4. dubna 1845 ve Valteřicích a do Martinic přišel v dubnu 1883.²¹⁶ Působil zde s krátkými pauzami do roku 1904, kdy odešel na odpočinek. Vyučovalo se převážně náboženství, čtení, psaní, počty, základy slohu, dále byla výuka rozšířena o přírodopis, zeměpis, dějepis a od roku 1883 o ženské ruční práce, které byly zavedeny ještě za působení předchůdce Floriana

školní docházka byla prodloužena do 14 let.

213 JIŘIČKA, Bohuslav a kolektiv autorů, *500 let obce Martinice v Krkonoších*. s. 45

214 SOKA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 - 1953*. Pamětní kniha (1786) 1874 – 1940, s. 25

215 JIŘIČKA, Bohuslav a kolektiv autorů, *500 let obce Martinice v Krkonoších*. s. 45

216 SOKA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 - 1953*. Pamětní kniha (1786) 1874 – 1940, s. 22

Nykla, Antonína Pochopa.

Po odchodu Floriana Nykla na odpočinek se novým řídícím učitelem stal, opět rodák z Valteřic u Jilemnice, František Mejsnar, který do své funkce nastoupil 1. září 1905.²¹⁷ Začal vyučovat v I. třídě, II. třídu vyučoval pan Josef Heřman, který zde působil již za řídícího učitele Nykla. V dobách jeho nepřítomnosti byl vždy zvolen jeho dosavadním zástupcem. Krom výše zmíněných pánů učitelů na škole dále působili P. Bohumír Tomíček, kaplan z Roztok, který vyučoval katolické náboženství, již v příštím roce byl nahrazen Josefem Soukupem. Hodiny evangelického vyznání vyučoval důstojný pán Alois Trojan a ženské ruční práce vedla slečna Františka Kučerová.

V létě roku 1906 proběhly první opravy školní budovy. A tak nový školní rok 1906 - 1907 mohl začít v nově vymalovaných třídách a zvnějšku opravené budově. V tomto školním roce musela být výuka ve dnech 17. prosince až 24. prosince pozastavena z důvodů rozšíření záškrtu mezi dětmi. V dalším školním roce došlo opět k pozastavení vyučování, a to hned dvakrát. Prvně to bylo mezi 18. prosincem až 24. prosincem 1907 a podruhé od 15. února do 15. března 1908. Důvodem byla onemocnění synů pana učitele Josefa Heřmana, nejprve na záškrt a poté na spálu.

Ve školním roce 1908 - 1909 pořídila místní školní rada: „*nové tělocvičné nářadí, pořídila 12 nových záclon do obou tříd, dala zřídit trubkový odtok ze žumpy a o předešlých prázdninách dala spraviti zadní část školní budovy a sklep.*“²¹⁸ Uvnitř budovy nechala „*natřít tabule a lavice v obou třídách.*“²¹⁹ S úpravami se pokračovalo i o prázdninách, kdy školní rada nechala natřít okna a hlavní dveře. Mimo to nechala ještě svázat na 50 knih do žákovské knihovny. Nový školní rok kromě oprav školy přinesl i změny v učitelském sboru. Učitele II. třídy Josefa Heřmana v průběhu roku nahradil zatímní učitel Arnošt Zelinka. Již v říjnu odešla slečna Františka Kučerová a na její místo byla dosazena Anna Mejsnarová, dcera zdejšího řídícího učitele. Změna se dotkla i vyučování katolického náboženství, které převzal Josef Šumšal, kaplan z Roztok. Učitel Arnošt Zelinka byl

217 SOKA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 - 1953*. Pamětní kniha (1786) 1874 – 1940, s. 89

218 Tamtéž., s. 99

219 Tamtéž.

v dalším roce ustanoven prozatímním učitelem v Horních Štěpanicích, a tak zdejší školu opustil. Na jeho místo byl dosazen Otakar Kabelák.

Na základě usnesení c. k. zemské školní rady ze dne 4. 11. 1911 byla škola rozšířena o třetí postupnou třídu.²²⁰ Z tohoto důvodu nechala místní školní rada před začátkem nového školního roku zřídit místnost pro třetí třídu. Jako prostory pro novou třídu byl použit byt mladšího učitele a kabinet. Do nové třídy byl nechán vyroben nábytek: „14 lavic, skříň, kathedru, dvě židle, dvě tabule v rámci, podium, kamna, 5 věšáku.“²²¹ Vzhledem k tomuto stavu bylo zřízeno i místo jednoho definitivního učitele. Do školy byl přijat jako učitel III. třídy Josef Farský. Koncem února 1912 se odstěhoval P. Josef Šumšal do Nechanic a na jeho místo nastoupil kaplan Alois Sigl. Josef Farský na zdejší škole nepobyl moc dlouho, hned v dubnu 1912 odešel jako definitivní učitel do Pasek, jeho místo zaujal Otakar Holub, který předtím působil na obecné škole v Jilemnici. Další změna v učitelském sboru přišla hned následujícího roku, kdy odešla slečna Anna Mejsnarová, ženské ruční práce od té doby začala učit slečna Lidmila Kittlerová z Jilemnice.

Na základě dekretu c. k. zemské školní rady ze dne 9. 7. 1913 byl ustanoven místo dosavadního učitele I. třídy Otakara Kabeláka učitelem I. třídy Kamil Kavan. Narodil se 9. března 1888 ve Velkých Svatoňovicích. Na místní škole působil od 1. 9. 1913.

V tomto školním roce navštěvovalo školu 148 dětí národností české a 1 dítě národnosti německé. Během roku se stav dětí změnil na konečných 146.²²²

V lednu 1914 nastoupil jako zastupující učitel Emanuel Hlaváček na místo nemocného Františka Mejsnara, který se vrátil k 1. květnu 1914. Školní rok byl ukončen 15. července 1914.²²³

Nový školní rok 1914 - 1915 začal již v době války. Pan učitel Kamil Kavan musel nastoupit vojenskou službu „jako náhradní záložník u 11. zeměbraneckého pluku“²²⁴ a díky tomu také došlo ke změně ve výuce. V první a druhé třídě byla zavedena pouze polodenní výuka, pro třetí třídu zůstala celodenní výuka. Kromě

220 SOkA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 - 1953*. Pamětní kniha (1786) 1874 – 1940, s. 108

221 Tamtéž.

222 Tamtéž, s. 124

223 Tamtéž, s. 119 - 124

224 SOkA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 - 1953*. Pamětní kniha (1786) 1874 – 1940, s. 125

učitele Kamila Kavana zůstalo složení učitelského sboru stejné jako v roce předchozím. 15. října opustil školu pan učitel Otakar Holub, byl ustanoven c. k. okresní školní radou dne 10. října. 1914 zatímním učitelem v Jilemnici. Jeho místo zaujal Bohumil Šalek z Veselé. Pod vedením učitelského sboru se zdejší žáci a žákyně účastnili akcí na pomoc vojákům a sirotkům. V tomto školním roce navštěvovalo školu 161 dětí, na konci roku jich však zbylo 137. Národností byli pouze české, vyznání katolického, pouze dvě děti vyznání evangelického. Po desetiletém působení na místní škole odešel k 31. srpnu 1915 dosavadní řídící učitel František Mejsnar na trvalý odpočinek. A to na základě usnesení c. k. zemské školní rady z 15. 4. 1915.²²⁵

Na místo řídícího učitele Františka Mejsnara byl dočasně povolán pan Emanuel Zelinka. Nový školní rok s sebou přinesl opět změny v učitelském sboru. Bohumil Šalek byl ustanoven schopným nastoupit vojenskou službu. Do školy byla dosazena nová posila v osobě nové zastupující učitelky Vlasty Kittlerové. Vzhledem k faktu, že na škole byli pouze dva učitelé, bylo zavedeno polodenní vyučování i ve III. třídě. V tomto školním roce navštěvovalo školu 160 dětí, zbylo jich pouze 136. Národnosti pouze české, vyznání katolického, pouze tři děti vyznání evangelického.²²⁶

Školní rok 1916 - 1917 byl již třetím válečným rokem v řadě. Na škole vyučují pan Emanuel Zelinka, nová prozatímní učitelka Marie Svatá, která zde působí na místo Vlasty Kittlerové. Ženské ruční práce vede Lidmila Kittlerová. Vyučuje se polodenně. V tomto školním roce došlo k události, která otřásla celou říší, k smrti císaře Františka Josefa I. Pamětní kniha tuto událost popisuje takto: *„Uprostřed největších bouří válečných, jaké kdy letěly Evropou a z části i jinými zeměmi, roznesla se bleskurychle v úterý dne 21. listopadu 1916 v noci Vídní a Prahou a druhého dne časně ráno po vlasti naší a celé říši rakousko-uherské i za jejími hranicemi těžce zarmucující zvěst, která hluboce se dotkla srdcí všech národů rakouských: Jeho Veličenstvo císař a král František Josef I. zesnul klidně v Pánu 21. listopadu o 9. hodině večer v zámku schönbrunském. Jeho Veličenstvo zemřel v požehnaném věku 86 let, řídě osudy poddaných národů k jejich blahu a prospěchu*

225Tamtéž, s. 125 - 131

226Tamtéž., s. 132 - 138

68 roků.²²⁷ Žáci a celý učitelský sbor se 30. listopadu, v den pohřbu císaře, zúčastnili smuteční mše svaté v Roztokách.

Martinická škola musela během války přesně 15. září 1917 odevzdat školní zvonek k válečným účelům. Ten byl však vrácen již 7. 1. 1918.²²⁸

Na základě usnesení c. k. zemské školní rady ze dne 12. 4. 1917 byl prozatímní řídící učitel Emanuel Zelinka ustanoven definitivním učitelem II. třídy v Roztokách. Na jeho místo byl zvolen Jan Holubec, který se narodil 4. května 1860 v Poniklé, jako učitel působil od roku 1883. Výuka v tomto roce probíhala následovně - řídící učitel Jan Holubec vyučoval dvě třídy polodenně, třetí dopoledne a druhou odpoledne. Prozatímní učitelka Marie Svatá vyučovala v první třídě dopoledne i odpoledne. Dále vyučovala vlastivědu, zpěv, sloh, kreslení a psaní ve druhé třídě ve středu a v sobotu odpoledne. Místní školní rada nechala vyměnit pumpu, což velmi pomohlo, protože stará pumpa byla zrezivělá a voda z ní se nemohla používat. Ale to bylo jediné, co se v této smutné době podařilo opravit, a školní budova zůstávala i nadále ve velmi chatrném stavu s děravou střechou a okny, která netěsnila.

Školní rok 1918 - 1919 začal bez zatímní učitelky paní Marie Svaté, protože onemocněla španělskou chřipkou. Po dobu její nepřítomnosti na škole ji zastoupila slečna M. Škrabálková. V tomto školním roce také dochází k výměně učitelů náboženství. Z počátku roku vede výuku katolického náboženství stále kaplan Alois Sigl, který byl v průběhu roku nahrazen kaplanem Antonínem Markem.

Španělská chřipka, která se šířila Evropou, způsobila mnoho úmrtí. Tato nemoc se v měsíci září dostala do okolí obce Martinice a v průběhu října přímo do obce. Díky této nemoci musela být výuka na zdejší škole od 11. 10. 1918 do 5. 11. 1918 úplně zrušena.²²⁹ Nemoc se nevyhnula ani řídícímu učiteli a zastupující slečně učitelce. V době těchto „prázdnin“ dala školní rada opravit střechu a část oken. Již v zápisech z minulého školního roku bylo psáno, že škola je ve velmi chatrném stavu, a to se týká i přilehlé zahrady a tělocvičného náradí.

Tento školní rok přinesl pro učitele, žáky a občany nejen naší země úlevu,

227SOKA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 - 1953*. Pamětní kniha (1786) 1874 – 1940, s. 142

228JIŘIČKA, Bohuslav a kolektiv autorů, *500 let obce Martinice v Krkonoších*. s. 46

229SOKA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 - 1953*. Pamětní kniha (1786) 1874 – 1940, s. 164

válka skončila. „Dne 28. 10. 1918 udál se v historii národa Česko-slovenského obrovský, nedozírně významný převrat, jaký patří skutečně jen k ojedinělým zjevům v dějinách světa. Po bezmála třistaleté porobě, datující se do 8. listopadu 1620, stali jsme se nezávislým, samostatným, svobodným státem Československým!“²³⁰

Toto je jen krátký úryvek, který oslavuje události, které nastaly po konci války. Na 5. listopad připadly velkolepé oslavy, které se zopakovaly ještě 8. listopadu.

7. prosince 1918 byl na mimořádné okresní učitelské poradě složen „Slib“ Československé republice. Od této doby se staly náboženské úkony, které byly do této chvíle povinné, volitelnými. Dohlížení učitelského sboru na náboženské úkony bylo nepovinné.

Na místo učitele Kamila Kavana byl jmenován jako prozatímní učitel pan František Okrouhlický, který nastoupil k 1. 1. 1919. K témuž dni se vrátila i paní Marie Svatá. Mezi 2. až 4. lednem 1919 bylo na návrh školní rady uděleno mimořádné volno, a to kvůli nedostatku uhlí.

Pan František Okrouhlický v průběhu roku onemocněl španělskou chřipkou, po které dostal ještě zápal plic a nakonec tuberkulózu, které podlehl. V tomto školním roce byl několikrát obměněn učitelský sbor. Slečna Marie Svatá, která se po nemoci vrátila do školy, byla povolána na dívčí školu do Jilemnice. K zastupování byla vybrána slečna M. Rydvalová. V květnu byl na výpomoc zdejší škole poslán Alois Frýba.

„Dne 28. dubna 1919 došlo nařízení pod č. 1081, jímž zrušeny dosavadní prázdné dny a oznámeno zavedení příštích všeobecných svátků školních a feriálních a sice: Den Svobody dne 28. 10. a den 1. Máje prohlašují se za všeobecné národní svátky s celodenní prázdninou. V den Komenského (28. 3.) a v den Husův (6. 7.) konány mají býti první dvě hodiny vyučování vhodné školní slavnosti, věnované památce těchto velikých mužů.“²³¹

Letošní školní rok byl ukončen dne 28. června. V době prázdnin byly ve škole provedeny nejnutnější opravy, a to: „vybílání místnosti 1. třídy, částečnou nutnou opravu omítky zední po stranách hlavního vchodu, ve třídách, v chodbách,

230SOKA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 - 1953*. Pamětní kniha (1786) 1874 – 1940, s. 164

231Tamtéž, s. 174

*ve schodišti i v záchodech, spravení a zasklení 7 oken, spravení zadních dveří, jejich spodní část byla značně prohnílá.*²³²

6. 2. Martinická škola 1918 - 1938

Ve školním roce 1919 - 1920 k učitelskému sboru přibyli jako zastupující učitelé pan Jaroslav Šír a slečna Cecílie Krausová. Na konci měsíce října a začátkem listopadu onemocnělo velké množství dětí příušnicemi. Nakonec chybělo ve škole přes 50% žactva.²³³ Z tohoto důvodu došlo mezi 18. listopadem a posledním dnem tohoto měsíce k přerušení vyučování. Příušnice nebyly jedinou věcí, se kterou se na místní škole museli žáci a učitelský sbor vyrovnávat. K 5. listopadu se nervově zhroutil řídící učitel a na základě doporučení lékaře musel nějaký čas zůstat doma v klidu. Z těchto důvodů byly na škole přijaty nutné změny ve vyučování. V I. a II. třídě se vyučovalo polodenně a ve III. třídě celodenně. K návratu k celodennímu vyučování ve všech třídách došlo až po návratu řídícího učitele Jana Holubce 9. prosince.²³⁴

I když se po listopadové pauze začalo k 1. prosinci opět vyučovat, docházka stále nebyla obvyklá a na 30% žáků stále chybělo. K příušnicím se však v průběhu prosince přidaly ještě osypky a neštovice, a tak okresní školní rada přerušila vyučování od 17. prosince na dalších 14 dní.²³⁵

Dne 6. a 7. března 1920 uspořádali děti pod vedením učitelského sboru dětskou divadelní hru „Pro tatíčka Presidenta“, na oslavu prezidentových 70. narozenin.²³⁶

V průběhu školního roku odešel dosavadní dlouholetý učitel evangelického náboženství pan Alois Trojan, který se odstěhoval na Slovensko. Jeho místo převzal pan Josef Votruba, farář z Valteřic. Školu pro tento rok navštěvovalo 168 dětí národnosti české a 4 děti národnosti německé. Před začátkem nového školního roku došlo k opravám školy, byla natřena okna, opravena střecha včetně hromosvodu, také bylo vyrobeno nové tělocvičné nářadí.

232SOKA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 - 1953*. Pamětní kniha (1786) 1874 – 1940, s. 176

233Tamtéž, s. 179

234Tamtéž, s. 180

235Tamtéž.

236Tamtéž, s. 181

„Ministerstvo školství a národní osvěty ustanovilo výnosem z 16. 2. 1920, čís. 3687, aby školní rok 1920-21, započal dnem 1. září 1920.“²³⁷ Pro tento rok zde působí řídící učitel Jan Holubec, slečna Cecílie Krausová, místo Jaroslava Šíra působí Alois Rozsévač, ruční práce má opět na starosti slečna Lidmila Kittlerová a výuku náboženství učí stejní učitelé jako v roce minulém.

Tento rok vyšlo na 15. listopad 250 leté výročí úmrtí Jana Ámose Komenského. Při této školsky významné příležitosti se na místní škole konala slavnost na oslavu jeho osobnosti, působení a jeho přínosu jako učitele.

Mezi 27. listopadem až 4. prosincem došlo v I. a III. třídě k nahrazení celodenního vyučování polodenním z důvodu nemoci řídícího učitele Jana Holubce. K tomuto stavu došlo ještě mezi 13. až 17. lednem. Dále bylo nutno udělat změny ve vyučování mezi 1. březnem a 16. květnem. V této době se však polodenně vyučovalo v I. a II. třídě. K celodennímu vyučování se vrátilo 17. května poté, co byl na zdejší školu jako výpomocný učitel dočasně na dobu šesti neděl dosazen František Koudelka z Mříčné.²³⁸ V tomto roce školu navštěvovalo 163 dětí, 3 německé národnosti a 1 dítě evangelického vyznání.²³⁹

Nový školní rok 1921 - 1922 se nesl opět ve znamení výměny učitelského sboru, tentokrát se to dotklo slečny Cecílie Krausové, na jejíž místo nastoupila její setra Ludmila Krausová, která zde však setrvala pouze do konce školního roku. A poté byla nahrazena výpomocným učitelem Janem Šorfou, rodákem ze Studence.

Dne 18. září 1922 zemřel dosavadní řídící učitel Jan Holubec, který byl za velkého procesí přenesen a pohřben ve svém rodišti v Poniklé, kde také po dlouhá léta konal učitelskou službu. Z tohoto důvodu se počátek nového školního roku nesl ve znamení smutku. Jeho místo dočasně zaujal Josef Heřman, který na zdejší škole působil v letech 1896 – 1910. Josef Heřman byl již v této době dva roky v penzi.

Smutné události minulého školního roku zapříčinily velké změny učitelského sboru v novém školním roce 1923 – 1924. Na místo řídícího učitele byl dosazen Vilém Nykl, řídící učitel ze Sklenařic. Vilém Nykl se narodil 1. března

237SOkA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 - 1953*. Pamětní kniha (1786) 1874 – 1940, s. 185

238SOkA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 – 1953*. Protokoly o schůzích místní školní rady v Martinicích 1920 – 1938, s. 6

239SOkA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 - 1953*. Pamětní kniha (1786) 1874 – 1940, s. 185 - 189

1865 v Jestřábí, učitelské vzdělání získal na učitelském ústavu v Kutné Hoře.²⁴⁰ Další změna se dotkla dosavadního zatímního učitele Aloise Rozsévače, který byl nahrazen slečnou Cecílií Krausovou, která již na zdejší škole učila v letech 1919 - 1921. Učitelský sbor tedy tvořili „*řídící učitel Vilém Nykl, učitelka Cecílie Krausová, zastupující učitel Jan Šorfa, učitelka ručních prací Ludmila Kittlerová*“²⁴¹, která byla v průběhu roku nahrazena slečnou Františkou Kučerovou ze Studence. Slečna Kučerová na této škole v dřívější době již také působila v letech 1902 - 1904. Ve sboru dále působili učitelé Antonín Marek jakožto učitel katolického náboženství, Alois Trojan, který se vrátil ze Slovenska, vedl hodiny evangelického náboženství a učitel československého náboženství, pan František Holman.

S dalším školním rokem přišly opět velké změny v učitelském sboru. Zastupující učitel Jan Šorfa byl přeložen do Studence a nahrazen panem Václavem Štrobachem. Paní učitelku C. Krausovou nahradila učitelka Božena Machová, která doposud působila ve Víchové. Novou paní učitelku dostali žáci i na ruční práce, a to paní Bartošovou z Křížlic. Dále byli jinam přeloženi učitel katolického náboženství páter Antonín Marek, který nově zaujal místo administrátora v Chlebech u Nymburka a pan František Holman, učitel československého náboženství z Jilemnice, do Mladé Boleslavi. Katolické náboženství bylo nově vedeno farářem Františkem Říbem ze Studence a československé náboženství se dočasně nevyučovalo do doby ustanovení nového kněze. Žáci, kteří chtěli na tyto hodiny docházet, mohli provizorně chodit do hodin evangelického náboženství vedené Aloisem Trojanem. Přes všechny tyto změny hned měsíc po zahájení školního roku došlo opět na změny ve složení učitelského sboru. A to následovně: slečna Bartošová, jakožto starší, přenechala své místo na zdejší škole slečně Anně Mejsnarové ze Zlaté Olešnice, kde převzala její místo. Ta však na zdejší škole působila pouze dva měsíce, protože si podala žádost o místo na škole v Liberci, které bylo vyhověno. Na její místo byla dosazena Emilie Elišáková. Zatímní učitel Štrobach byl k 1. říjnu také přeložen, a to na obecnou školu v Jablonci nad Jizerou. Jeho místo zaujala, jako zastupující učitelka, slečna Marie Hrubá, která se narodila

240SOKA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 - 1953*. Pamětní kniha (1786) 1874 – 1940, s. 201

241Tamtéž., s. 202

4. července 1901 v Jilemnici.²⁴² V tomto školním roce řešila místní škola problém s nekatolickými rodiči, kteří si stěžovali, že zdejší paní učitelka ručních prací se s jejich dětmi před hodinou modlí. Což je hodně pobuřovalo a požadovali okamžitou nápravu. Místní školní rada na to paní učitelku upozornila a slíbila, že k tomu již nedojde.²⁴³

Řídící učitel Vilém Nykl oslavil v březnu roku 1925 své šedesáté narozeniny, již v lednu dovršil čtyřicet let své přínosné služby ve školství, což ho vedlo k podání žádosti o odchod do penze. Zemská školní rada mu rozhodnutím ze dne 21. dubna 1925 vyhověla.²⁴⁴ Vilém Nykl odešel k 1. září 1925 a zemřel ve věku nedožitých šedesáti osmi let dne 23. srpna 1932 v Jilemnici.²⁴⁵

Od nového školního roku se zápis dětí do školy prováděl na konci června. Bylo to dáno hlavně tím, aby se ještě před zahájením nového školního roku zjistilo, kolik žáků bude navštěvovat školu, a mohlo se dle toho zařídit. V martinické škole v posledních letech docházelo k úbytku počtu dětí. Pro nový školní rok bylo na školu přihlášeno pouze 88 dětí. A tak bylo na základě výnosu školní rady ze dne 19. srpna 1925 rozhodnuto změnit počet tříd směrem dolů. Podle tohoto výnosem se však neruší III. třída, ale pouze dochází ke spojení II. a III. třídy.²⁴⁶ Z toho plyne, že v této spojené třídě bude moci vyučovat pouze jeden učitel. Tento stav má platit pouze do té doby, dokud nedojde k opětovnému zvýšení docházkou povinných dětí.

Jak již bylo řečeno výše, ze školy trojtřídní se stává pro nový školní rok 1925 - 1926 pouze škola dvoutřídní. Řídícího učitele Viléma Nykla prozatím nahradila vracející se slečna Cecílie Krausová a zaujímá tuto pozici jako první žena v historii martinické školy. Ve sboru nadále zůstala Božena Machová a ženské ruční práce vedla Emilie Elišáková. Místní školní rada však nebyla spokojená se stavem učitelstva, protože na škole působí pouze ženy. Již v srpnu byla podána žádost předsedovi okresního školního výboru, aby na místo jedné slečny učitelky byl

242SOkA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 - 1953*. Pamětní kniha (1786) 1874 – 1940, s. 210

243SOkA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 – 1953*. Protokoly o schůzích místní školní rady v Martinicích 1920 – 1938, s. 30

244SOkA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 - 1953*. Pamětní kniha (1786) 1874 – 1940, s. 217

245SOkA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 – 1953*. Protokoly o schůzích místní školní rady v Martinicích 1920 – 1938, s. 40

246Tamtéž.

dosazen učitel.²⁴⁷ Ke změně tohoto stavu došlo až po volbě nového řídícího učitele. V tomto školním roce se znovu začalo vyučovat československému náboženství, které vedl duchovní z Jilemnice Bohumil Karafiát.

Ve školním roce 1926 - 1927 se paní učitelka Božena Machová provdala a spolu s mužem odešla na školu do Poniklé. Na její místo nastoupila Emilie Kosová, která však krátce po nástupu těžce onemocněla a následně požádala o možnost odejít ze školství.²⁴⁸ Této žádosti bylo brzy vyhověno. Její místo zaujala slečna Zdeňka Dobiášová. Pro tento rok zůstala opět ve funkci řídícího učitele dočasně Cecílie Krausová. Bylo však zapotřebí vybrat někoho na místo stálého řídícího učitele. O tento post se ucházeli hned tři lidé. Byli to „*Josef Horák definitivní učitel v Jablonci nad Jizerou, Josef Pavlů správce školy v Bukovině a Cecílie Krausová definitivní učitelka v Martinicích*“.²⁴⁹ Zemská školní rada ustanovila novým řídícím učitelem Josefa Horáka, který byl navržen místní školní radou.

Josef Horák se ujímá svého místa od nového školního roku 1927 – 1928. Narodil se v Rožďalovicích, kde také navštěvoval šest let obecnou školu, později také školu měšťanskou, kterou dostudoval v Liberci. V roce 1903 maturoval na škole v Jičíně. Jeho učitelská dráha se začala v roce 1903, kdy nastoupil do školy v Jablonci nad Jizerou. Zde však dlouho nepobyl a již za měsíc se odebral na školu do vesnice Kruh. Zde působil po dobu pěti let. V roce 1909 se vrátil do svého prvního působiště, do školy v Jablonci nad Jizerou. Když mezi léty 1921 - 1922 obdržel dovolenou, působil ve výchovně pro chlapce v Dobřichovicích. A odtud se opět po skončení dovolené vrátil do školy v Jablonci nad Jizerou. Za dobu svého učitelského působení se dále vzdělával, dodělal si zkoušku z němčiny na úrovni výuky pro školy obecné a měšťanské. Také splnil zkoušku ze hry na klavír pro školy měšťanské. A v neposlední řadě podstoupil kurz pro výuku dětí zanedbaných. V roce 1927 nastoupil profesní dráhu na místní škole, kde působil až do svého odchodu do penze v roce 1939.²⁵⁰

247SOkA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 – 1953*. Protokoly o schůzích místní školní rady v Martinicích 1920 – 1938, s. 43

248SOkA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 - 1953*. Pamětní kniha (1786) 1874 – 1940, s. 222

249SOkA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 – 1953*. Protokoly o schůzích místní školní rady v Martinicích 1920 – 1938, s. 43

250SOkA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 - 1953*. Pamětní kniha (1786) 1874 – 1940, s. 312

Nový řídící učitel Josef Horák převzal budovu školy v chatrném stavu, i když z vnitřku byly zdi vymalované, z vnějšku opadávala omítka a z pumpy u studny se nemohlo pít, ba dokonce ani umývat nádobí. Pan řídící byl přesvědčen, že se stav školy postupně změní. První změna přišla, když místní školní rada koupila vršek pumpy a zřídila nový odtok z cementových struh. Tím se zlepšila kvalita vody, protože i voda dešťová měla kam odtékat. V tomto školním roce zůstal jinak učitelský sbor skoro bez obměny, až na učitele československého náboženství, kterým se stal pan František Rydval z Jilemnice. Pan řídící na schůzi místní školní rady konané 28. září 1927 navrhl uspořádání besídky pro rodiče žáků, a to zejména z toho důvodu, aby došlo k utužení přátelství mezi školou a rodiči. Tento záměr se povedl a z nového řídícího učitele se stal nejoblíbenější učitel v místní obci, na kterého kdekdo ještě dnes vzpomíná.

V novém školním roce 1928 – 1929 byl dosazen za dosavadního učitele katolického náboženství Říba pan J. Žídek ze Studence. Po krátké pauze, kdy se na zdejší škole nevyučovalo evangelické náboženství, protože nebylo dětí, které by tyto hodiny navštěvovali, se s novým rokem výuka opět obnovila, hodiny vedl Václav Matoulek z Křížlic.

Zima v roce 1929 byla velmi krutá, teploměr ukazoval místy až 38°C pod nulou. Protože chybělo uhlí a děti byly nemocné, bylo vyučování na zdejší škole i školách okolních pozastaveno a to od 18. února až do konce února.

Po 11 letech působení se s místní školou v novém školním roce 1930 - 1931 rozloučila Cecílie Krausová. Na její místo měl být dosazen Adolf Mrva, ten však tento post nepřijal a místo nakonec získala Jarmila Nýdrlová z Jilemnice.²⁵¹ Ta tu však jako většina učitelů dlouho nezůstala, již v dalším roce ji nahradila Štěpánka Kubátová z Peřimova. Ženské ruční práce začala učit Slavomíra Holubová, která nahradila Emilii Elišákovou.

Na místo definitivního učitele nastoupila s novým školním rokem Hedvika Bukovská – Sturmová. Učitelská dráha, této rodačky z Hostinného, začala v roce 1926 ve Studenci. Školní rok 1932 – 1933 přinesl i jiné změny než jen učitelského sboru. Došlo k rozpojení do této chvíle spojené II. a III. třídy. Na místní školu byl jmenován jako výpomocný učitel Josef Hanuš z Jilemnice. Během prázdnin a

251 Tamtéž, s. 253

začátkem nového školního roku proběhlo několik opravných prací, v místnosti pro první třídu byla vyměněna podlaha, třídy byly nově vymalovány, byl opraven byt řídícího učitele, kde proběhla hlavně oprava izolace. Byla natřena okna a venkovní dveře. Paní učitelka Slavomíra Holubová, jenž vedla ženské ruční práce, začátkem školního roku onemocněla a na základě dekretu ze dne 24. 10. 1932 byla jmenována výpomocnou učitelkou Emilie Čapková.²⁵² Slečna Holubová se vrátila k 1. dubnu 1933.

V tomto školním roce se místní žák první třídy Jiří Jasanský zúčastnil sjezdu legionářů v Praze, se svým otcem legionářem z roty „Nazdar“. Při této příležitosti odevzdal spisovateli a legionáři Rudolfu Medkovi pozdravný dopis svých spolužáků. Na tento dopis jim spisovatel písemně odpověděl, těmito slovy: *„Milý pane řídící, drahé děti! Potěšily jste mne velice svou milou vzpomínkou, kterou mi odevzdal Váš spolužák Jiří Jasanský. Myslíte-li Vy každého 28. října na ty, kdož měli štěstí bojovat za naši svobodu, tedy já, jeden z těch šťastných, neustávám myslet snad denně na naši mládež a na její budoucnost ve svobodě. Vždyť mám sám dva chlapce, Ivana a Mikulku, a vím, jako bývalý učitel, co znamená pro ni výchova v duchu národním, vlasteneckém. Vy tam v pohraničí víte to také sami nejlépe, proto milujte svoji českou školu i své učitele, neboť práce jejich není lehkou. Upřímně Vás všechny pozdravuje Rudolf Medek, spisovatel a generál čsl. armády.“*²⁵³

Počátek nového roku se nesl v nepřívětivé náladě. Důvodem byl rozhodnutí zemské školní rady, aby se martinická škola opět vedla jako dvoutřídní. Místní školní rada však proti tomuto rozhodnutí podala protest, nakonec k uzavření třetí třídy nedošlo. Hedvika Sturmová nastoupila na mateřskou dovolenou a byla dočasně nahrazena Miladou Cimrovou. Již ve školním roce 1934 – 1935 se z rodinných důvodů vzdala místa na zdejší škole a na její místo nastoupila Helena Janatová. Josef Hanuš byl přeřazen a do Martinic byl povolán Oldřich Rydval. Anna Vodičková byla novou posilou učitelského sboru a vedla ženské ruční práce.

S dalším školním rokem získala škola dvě nové posily v osobách Františky Adámkové-Mařasové a Josefa Zelinky, který ale školu již v dalším roce opustil a jeho místo získala Jiřina Zelinková. Výuku ženských domácích prací již druhým

252SOkA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 - 1953*. Pamětní kniha (1786) 1874 – 1940, s. 262

253Tamtéž, s. 264

rokem vedla Anna Vodičková, která však byla v březnu 1937 přerazena do Roztok. Její místo zaujala Zdeňka Techníková.

Ve školním roce 1937-38 školu opustilo hned několik vyučujících. Jiřina Zelinková, Zdeňka Těchníková a učitelé náboženství římskokatolického a evangelického páni faráři Josef Žídek, Václav Urban. Jejich místa zaujali František Šalda, který byl na místní školu přerazen na základě své vlastní žádosti. Slavomíra Holubová, která již na této škole ženské ruční práce učila, římskokatolické náboženství vede Zdeňka Křížková a evangelické pan farář Josef Horných. Od 1. října nastoupila Alžběta Hladíková, působila jako výpomocná učitelka ženských prací, protože paní Slavomíra Holubová byla přerazena na školu do Roztok.

Od vzniku republiky byly na zdejší škole každoročně slaveny dny, jako například vznik Československé republiky, narozeniny prezidenta T. G. Masaryka. Každým rokem byla na škole prováděna inspekce okresním školním inspektorem, který dohlížel na činnost místní školní rady a radil učitelskému sboru, co má být při vyučování zlepšeno. V těchto dvaceti letech působili jako okresní školní inspektoři „*František Bažant, Antonín Vorreith, Josef Liska a Antonín Schwarzingler*“.²⁵⁴

6. 3. Martinická škola 1938 - 1948

Nový školní rok začal v době politické a mezinárodní nejistoty a přinesl mnoho smutku. Po přijetí Mnichovské dohody muselo být pohraniční území podstoupeno Německu. Po tomto záboru přišel jilemnický okres o 26 obcí, které byly mnohdy bez jediného německého obyvatele. „*Školní okres přišel o 52 třídy, 1499 žáků a 66 učitelů. Smutné 20. výročí československé samostatnosti.*“²⁵⁵

V důsledku těchto okolností se rozhodl řídící učitel Josef Horák 1. 11. 1938²⁵⁶ požádat o penzi a postoupil své místo kolegům, kteří prchali ze zabraných území. Této žádosti bylo kladně vyhověno. Pan řídící byl zproštěn služby ve školství k 1. únoru. 1939.²⁵⁷ Po 11 a půl letech se se školou v Martinicích rozloučil.

Po jeho odchodu se ujal správy školy dočasně František Šalda. 3. března

254SOkA Semily, *OŠV Jilemnice (1829) 1870 - 1942*. Inventář s. 11

255SOkA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 - 1953*. Pamětní kniha (1786) 1874 – 1940, s. 312

256Tamtéž, s. 313

257SOkA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 - 1953*. Pamětní kniha (1786) 1874 – 1940, s. 318

1939 tuto funkci předal novému řídícímu učiteli Augustinu Vosolsobě. Augustin Vosolsobě navštěvoval obecnou školu v Martinicích v letech 1890 – 1895. Svě místo na zdejší škole opustil již 30. září 1939, protože dovršil věku 55 let, a odešel do výslužby.²⁵⁸ Nahrazen byl Františkem Mařasem, který byl posledním řídícím učitelem, jenž do této kroniky zapisoval.

Během prázdnin bylo vydáno vládní nařízení, které upravovalo počet dětí na jednu třídu, kde od této chvíle mohlo být pouze 45 dětí. Ty třídy, které převyšovaly tento počet, musely být rozděleny. Z tohoto důvodu vzniká pro rok 1939 při martinické škole pobočka při třetí třídě.²⁵⁹ Škola dostala za úkol získat vhodné prostory pro novou třídu. Vzhledem k tomu, že v místní škole nebylo místo, muselo se hledat jinde. Nakonec propůjčila místnost ve svém domku paní Jindříšková, nejdéle do 30. června 1940. Z tohoto důvodu byl na místní školu jmenován pan František Janata, rodák z Martinic. Dále byli členy učitelského sboru František Šalda, Františka Adámková-Mařasová a Vlasta Dlabalová, která v minulém roce nahradila slečnu Alžbětu Hladíkovou. „*Koncem školního roku 1939 – 1940 pozbývá platnost pobočná třída, takže podle zápisu budou příštím rokem tři normální třídy.*“²⁶⁰

Vzhledem ke zrušení pobočné třetí třídy přišel učitelský sbor v novém školním roce 1940 – 1941 o definitivního učitele Františka Janatu, který byl přeložen na obecnou školu do Roztok.

11. září požádal železniční úřad o místnost pro výuku německého jazyka pro své zaměstnance. Za tímto účelem jim byla propůjčena místnost druhé třídy. Tyto kurzy německého jazyka se v místní škole konaly čtyřikrát týdně po dobu jednoho roku. Do kurzů německého jazyka se museli přihlásit také členové místního učitelského sboru. Paní Františka Adámková-Mařasová a Vlasta Dlabalová navštěvovaly kurzy v Jilemnici a učitelé Mařas a Šalda kurzy v Martinicích.

V tomto školním roce došlo jen krátce k polodennímu vyučování, a to z důvodu nemoci paní učitelky Františky Adámkové, kdy bylo ve dnech 10. - 11. února vyučováno polodenně střídavě v I. a II. třídě řídícím učitelem Františkem

258Tamtéž.

259SOKA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 – 1953*. Protokoly o schůzích místní školní rady v Martinicích 1938 – 1948, s. 94

260Tamtéž, s. 100

Mařasem. Jinak bylo vyučováno celodenně.

K 1. září 1941 byla na zdejší školu přidělena jako výpomocná učitelka Marie Suchardová.²⁶¹ Ta zde nastoupila na místo Františky Adámkové, která si požádala o dovolenou a o udělení místa v Jilemnici. Paní Vlastimila Dlabalová, učitelka ženských ručních prací, byla přeložena na měšťanskou školu do Horní Branné. Odtud však každé úterý docházela na výuku do Martinic. Učilo se tedy následovně „I. třídu vedl řídící učitel František Mařas, ve II. třídě učila paní učitelka Marie Suchardová a III. třídu vyučoval František Šalda“²⁶². Ženské ruční práce vedla paní Vlastimila Dlabalová. Vzhledem k nedostatku uhlí na škole musely být prodlouženy vánoční prázdniny. Výuka byla zahájena až 4. března 1942.²⁶³ Zásoba uhlí byla opravdu velmi malá, a tak bylo zavedeno polodenní vyučování. Vytápěla se pouze jedna třída.

V novém školním roce 1942 – 1943 byla paní učitelka Suchardová propuštěna z učitelské služby, protože na místní škole byla zrušena jedna třída. Martinická škola je od této doby až do roku 1948 vedena pouze jako třída dvoutřídní. Školy trpěly nedostatkem uhlí, a tak muselo být vyučování pozastavováno nebo případně poupravováno. To znamená, že se učilo střídavě polodenně. Nově do učitelského sboru přibyla slečna Helena Šoustalová, která na zdejší škole učila německý jazyk. V únoru ji na krátko vystřídala Jarmila Čížková-Bedrníková.

Hned po skončení války 19. 5. 1945 nastoupil učitel František Šalda vojenskou službu v Jilemnici, z tohoto důvodu se muselo vyučovat polodenně. Aby mohlo být obnoveno celodenní vyučování, byl na místní školu jako výpomocný učitel dosazen Jan Schul.

Nový školní rok 1945 - 1946 byl zahájen 3. září 1945, byl to po šesti letech první začátek školního roku ve svobodné zemi. Uskutečnil se ve slavnostní atmosféře, žáci místní školy na začátku zazpívali státní hymnu. Nový rok s sebou přinesl i změny v učitelském sboru. Řídící učitel František Mařas musel odejít do Stromkovic, na místní školu přišly nové posily v osobě Heleny Janatové a

261SOkA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 – 1953*. Zápisy ze schůzí učitelského sboru obecné školy v Martinicích 1940 – 1948, s. 25

262Tamtéž.

263SOkA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 – 1953*. Protokoly o schůzích místní školní rady v Martinicích 1938 – 1948, s. 108

výpomocného učitele Jaromíra Novotného. Učitelka Janatová vedla i správu školy. Ženské ruční práce již od loňského roku vedla paní učitelka Míčová ze Studence, ta byla v průběhu roku nahrazena Zdeňkou Šimkovou – Těchníkovou z Jilemnice. Poprvé po šesti letech se konaly oslavy 28. října v osvobozené zemi. Na místní škole byly slaveny již 27. října. Dne 15. prosince 1945 se vrátil z mimořádné vojenské služby učitel František Šalda. Jako služebně starší získal dne 1. 1. 1946 správu místní školy od dosavadní řídící učitelky Heleny Janatové.²⁶⁴ Vzhledem k návratu učitele Šaldy byl výpomocný učitel Jaromír Novotný zproštěn služby na místní škole. Učitelský sbor byl s učením žáků spokojen až na menší problémy s českým jazykem, což bylo zaviněno dlouhou německou okupací. Bylo zavedeno pětidenní vyučování. V roce 1946 došlo k rozšíření místní školy o školu mateřskou. Jako nová učitelka mateřské školy nastoupila dne 8. 10. 1946 Libuše Krejčová.²⁶⁵

V novém školním roce 1947 – 1948 bylo složení učitelského sboru následující „řídící učitel František Šalda, definitivní učitelka Helena Janatová, učitelka ručních prací Lydie Žďárská z Roztok, náboženství římskokatolické vedl katecheta z Roztok Josef Kubelka, náboženství českobratrské-evangelické farář Josef Veselý z Jilemnice a československé náboženství učila výpomocná učitelka Lidmila Antošová z Jilemnice“.²⁶⁶

264SOKA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 – 1953*. Zápisy ze schůzí učitelského sboru obecné školy v Martinicích 1940 – 1948, s. 129

265SOKA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 – 1953*. Protokoly o schůzích místní školní rady v Martinicích 1938 – 1948, s. 129

266SOKA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 – 1953*. Zápisy ze schůzí učitelského sboru obecné školy v Martinicích 1940 – 1948, s. 140

Závěr

Název mé bakalářské práce je „Vývoj obce Martinice v Krkonoších po roce 1850“. Vzhledem k příliš velkému časovému rozsahu byl závěrečný časový mezník po dohodě s vedoucím práce stanoven k roku 1948. V práci jsem se tedy snažila nastínit historický vývoj obce v průběhu jednoho století, tedy v letech 1848 – 1948.

V úvodní části jsem se stručně zabývala nejstaršími dějinami obce, jejichž přehled pokládám za podstatný pro vytvoření celistvého pohledu na její historii. Dějiny obce v období, které bylo bezprostředním objektem mého zájmu, jsem rozdělila na tři časové etapy, po jejichž charakteristice jsem přistoupila k popisu kulturního a spolkového života obyvatel i vývoje místní školy.

Cílem práce bylo popsat obecné a kulturní dějiny obce v daném časovém rozmezí a zjistit jaké z těchto období bylo pro obec nejvýznamnější. Po vyhodnocení všech informací, které jsem při psaní bakalářské práce získala, usuzuji, že o největšímu rozkvětu obce lze hovořit v druhé polovině 19. století a počátkem 20. století. V těchto letech zde došlo hned k několika událostem, které se zasloužily o rozvoj obce. Jako první uvedme stavbu Rakouské severozápadní dráhy, která poskytla obci železniční spojení s okolním světem. Tento trend ještě více prohloubila stavba lokální dráhy vedoucí z Martinic do Rokytnice nad Jizerou v roce 1899.

Další významnou událostí, která značně zasáhla do života zdejších obyvatel, byla stavba mechanické tkalcovny na konci 19. století, díky které byla vytvořena nová pracovní místa pro místní občany. V tomto období také postupně došlo k založení několika místních spolků, které přispěly k obohacení kulturního života v obci.

Po první světové válce registrujeme na základě výsledků prvního poválečného sčítání lidu z roku 1921 pokles počtu obyvatel zhruba o 100 osob. V dalších letech se prosadil opětový nárůst, který však nebyl nijak velký. Rozsah části zabývající se obdobím první republiky byl limitován nedostatkem materiálů dochovaných v okresním archivu v Semilech. V obecní kronice nalezneme k tomuto období bohužel jen útržkovité informace. Nedostatek materiálů ilustrujících rozvoj obecní samosprávy se projevoval po celou dobu psaní práce. Teoreticky by tato část

mohla být rozšířena například o zápisy ze schůzí obecního zastupitelstva, ty se však nedochovaly.

Oproti tomu společenský život obce lze velmi dobře sledovat díky textu kronik místních spolků, jejichž záznamy vypovídají o velmi čilém společenském životě místního obyvatelstva. To překonalo počáteční nedůvěru, která později doprovázela i snahy o zavedení elektřiny, a využilo ve vrchovaté míře možností, které spolková činnost nabízela.

Dostatek materiálů mi umožnil podrobněji se zabývat také historií školy, které jsem věnovala velkou část práce. První kamenná budova byla pro školu postavena v roce 1884, kdy byla dvoutřídní. Poté, co docházelo k zvyšování počtu obyvatel v obci a tím i žáků, byla zdejší dvoutřídní škola v roce 1911 rozšířena o další třídu, k jejímuž zrušení došlo až za druhé světové války.

S místní školou jsou pro zdejší kraj spojena dvě významná jména - Antonín Pochop a Josef Horák. Antonín Pochop byl pohádkářem, který svou tvorbu zasazoval do rodného kraje. Pocházel z Dolních Štěpanic a na místní škole působil počátkem 80. let 19. století. Ještě významnější osobností místní školy se stal Josef Horák. Tento jistě velmi charismatický člověk byl v Martinicích jedenáct let řídícím učitelem, ale stal se také zakladatelem a sbormistrem Pěveckého sdružení učitelů krkonošských. Zabýval se mj. sbíráním lidových koled, které vyšly v roce 1939 pod názvem „Krkonošské koledy“.

Druhá světová válka přinesla do života obyvatel mnoho starostí, protože po obsazení Sudet se z Martinic stala hraniční obec a nacistické represe se jí nemohly vyhnout. Z materiálů obsahujících informace o letech 1945 až 1948 pak je znát, že rozvoj obce již v minulosti dosáhl svého vrcholu, a naopak čilý kulturní život, který je charakteristický pro první čtvrtinu 20. století, pomalu upadal.

Vývoj obce Martinice by jistě zasluhoval srovnání s jinými obcemi regionu, to se však v rámci psaní této práce už vymykalo mým časovým možnostem.

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny

- *Pamětní kniha obce Martinice 1925 – 1956*, u obecního kronikáře Josefa Ullricha, Martinice.
- SOkA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 - 1953*. Pamětní kniha (1786) 1874 – 1940, inv. č. 1.
- SOkA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 – 1953*. Protokoly o schůzích místní školní rady v Martinicích 1920 – 1938.
- SOkA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 – 1953*. Protokoly o schůzích místní školní rady v Martinicích 1938 – 1948, inv. č. 2.
- SOkA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 – 1953*. Záписы ze schůzí učitelského sboru obecné školy v Martinicích 1940 – 1948, inv. č. 3.
- SOkA Semily, *OÚ Jilemnice 1855 - 1942*. Inventář.
- SOkA Semily, *OŠV Jilemnice (1829) 1870 - 1942*. Inventář.
- SOkA Semily, *Archiv obce Martinice 1883 – 1945 (1948)*. Inventář.
- *Kronika spolku divadelních ochotníků „Klicpera“ Martinice 1900 – 1932*, u obecního kronikáře Josefa Ullricha, Martinice.
- *Kronika spolku divadelních ochotníků „Klicpera“ Martinice 1932 – 1946*, u obecního kronikáře Josefa Ullricha, Martinice.
- *Pamětní kronika Tělocvičné jednoty „Sokol“ v Martinicích 1897 - 1926*, u obecního kronikáře Josefa Ullricha, Martinice.

Periodika

- *Krkonoše: Vlastivědný sborník českého podhoří*, roč. 1937- 1938 (Národní knihovna ČR, 54F 13995)
- *Krkonoše: Vlastivědný sborník českého podhoří*, roč. 1938- 1939 (Národní knihovna ČR, 54F 13995)

Literatura

- BĚLINA, Pavel, KAŠE, Jiří, KUČERA Jan. *České země v evropských*

dějínách, díl III. Praha: Paseka 2006. ISBN 80-7185-793-9

- *Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005.* Příprava vydání Balcar, Vladimír; Havel, Radek; Křídlo, Josef; Pavlíková, Marie; Růžková, Jiřina; Šanda, Robert; Škrabal, Josef. Svazek 1. Praha: Český statistický úřad, 2006.
- HLAVAČKA, Milan. *Zlatý věk české samosprávy.* 1. vyd. Praha: Libri 2006. ISBN 80-7277-297-X
- HORÁČEK, Jaromír. *Jilemnicko. Světová válka – převrat.* Jilemnice: nakladatel neuveden, 1938.
- JANŮ, Otakar. *Rok 1848 v Podkrkonoší.* Turnov: nakladatel neuveden, 1948.
- JIŘIČKA, Bohuslav a kol. *500 let obce Martinice v Krkonoších.* Místo a rok vydání neuvedeny.
- Kol. autorů. *Dějiny zemí Koruny české II.* Praha: Paseka 1995. ISBN 80-7185-006-3
- Kol. autorů. *Kronika českých zemí 1939 – 1967: Protektorát, budování nového státu, nástup komunismu.* 3. vyd. Praha: Fortuna Libri, 2008. ISBN 978-80-7321-406-7
- KUDRNÁČ, Václav. *Adresář politického okresu Jilemnického.* Turnov: nakladatel neuveden, 1902.
- LUŠTINEC, Jan. *Historie místní dráhy Martinice v Krkonoších – Jilemnice – Rokytnice nad Jizerou.* 1. vyd. Praha: Pro Herkules KHKD vydalo nakl. Růžolíci chrochtík, 2004. ISBN 80-903346-2-8
- LUŠTINEC, Jan. *Jilemnice.* 1. vyd. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. ISBN 978-80-7185-824-9
- MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945.* 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-7201-433-1
- Pamětní spis vydaný ke 110. výročí založení Sboru dobrovolných hasičů Martinice v Krkonoších, 1889-1999. Místo a rok vydání neuvedeny.
- PAVLÍČEK, Stanislav. *Naše lokálky: místní dráhy v Čechách, na Moravě a ve Slezsku.* Praha: Dokořán, 2002. ISBN 80-86569-13-6
- PEKAŘ, Karel. *Adresář okresu jilemnického.* Jilemnice: nakladatel

neuveden, 1913.

- *Retrospektivní lexikon obcí Československé socialistické republiky 1850 – 1970: počet obyvatelů a domů podle obcí a částí obcí podle správního členění k 1. lednu 1972 a abecední přehled obcí a částí obcí v letech 1850 – 1970.* Praha: Statistické a evidenční vydavatelství tiskopisů, 1978
- RYDVAL, Oldřich. *Semilsko v boji za svobodu 1938–1945.* 1. vyd. Semily: Okresní výbor Českého svazu protifašistických bojovníků, 1985. 246 s.
- ŠIMURDA, Josef. *Historie železničního provozu na trati Martinice v Krkonoších – Jilemnice – Rokytnice nad Jizerou 1899 – 1989.* Turnov: Severografia, 1989.
- TJ Sokol Martinice v Krkonoších – 100 let 1897 – 1997. Martinice v Krkonoších 1997. Místo a rok vydání neuvedeny.

Beletrie

- HAVLÍČEK, Jaroslav. *Petrolejové lampy.* 7. vyd. Praha: Odeon, 1983.

Internetové zdroje

- http://www.nobilitas.sk/HTML%20Nobilitas/Legislativ%20sk/02%20Slachtictvo/61_1918%20sk.pdf [citováno 8. dubna 2011]
- <http://spcp.prf.cuni.cz/lex/318-19.htm> [citováno 8. dubna 2011]

Přílohy

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 - Přehled starostů obce v letech 1848 - 1918.....	15
Tabulka č. 2 - Oběti první světové války	26
Tabulka č. 3 - Náboženská situace v jilemnickém soudním okrese	28
Tabulka č. 4 - Výsledky voleb do obecního zastupitelstva z 6. května 1927.....	31
Tabulka č. 5 - Oběti druhé světové války	38
Tabulka č. 6 - Volební výsledky z roku 1946	39
Tabulka č. 7 - Výsledky voleb z 30. května 1948	40
Tabulka č. 8 - Vedení spolku Klicpera v letech 1918 - 1938.....	45
Tabulka č. 9 - Starostové Sokola.....	52

Seznam obrázků

Obr. č. 1 - Znak obce	9
Graf. č. 1 - Počet obyvatel a domů v letech 1869 – 1950	15
Obr. č. 2 - Josef Horák, řídící učitel v letech (1927 – 1939).....	78
Obr. č. 3 - Martinická škola.....	79
Obr. č. 4 - Pomník padlým – „Plačící vlast“	80
Obr. č. 5 - Josef Šonský, kronikář	81
Obr. č. 6 - Překreslená katastrální mapa z roku 1911.....	82
Obr. č. 7 - Jan Horáček, padl za druhé světové války	83

Obr. č. 2 - Josef Horák, řídící učitel v letech (1927 – 1939)²⁶⁷

²⁶⁷SOKA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 - 1953. Pamětní kniha (1786) 1874 – 1940*, s. 228

Obr. č. 3 - Martinická škola²⁶⁸

²⁶⁸SOkA Semily, *Národní škola Martinice (1786) 1820 - 1953*. Pamětní kniha (1786) 1874 – 1940, s. 230

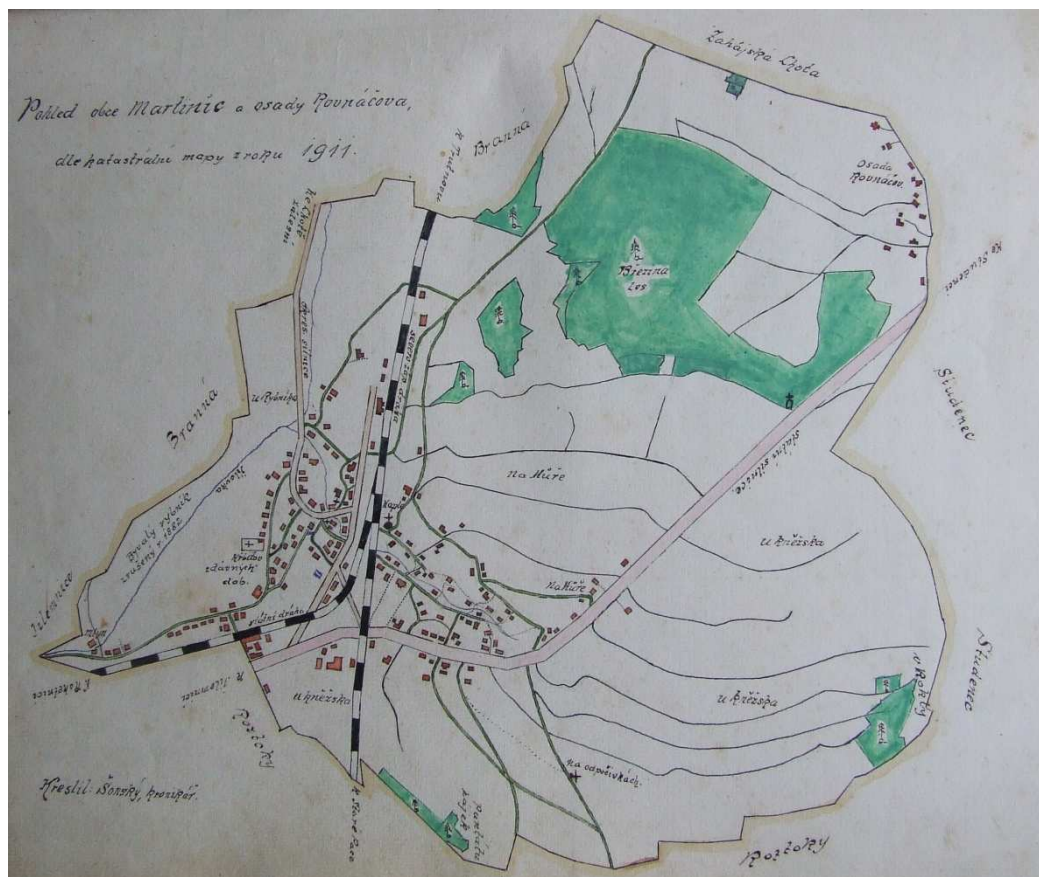
Obr. č. 4 - Pomník padlým – „Plačící vlast“²⁶⁹

²⁶⁹Fotografie ze dne 9. 4. 2011

Obr. č. 5 - Josef Šonský, kronikář²⁷⁰

²⁷⁰Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 11

Obr. č. 6 - Překreslená katastrální mapa z roku 1911²⁷¹

²⁷¹Pamětní kniha obce Martinice (1925 – 1956), s. 13

Obr. č. 7 - Jan Horáček, padl za druhé světové války²⁷²

²⁷²RYDVAL, Oldřich. *Semilsko v boji za svobodu 1938–1945*. 1. vyd. Semily: Okresní výbor Českého svazu protifašistických bojovníků, 1985. S. 175

Anotace

Bakalářská práce nás seznamuje s historickým vývojem obce Martinice v Krkonoších v letech 1848 – 1948. Cílem práce bylo souhrnné zmapování stoleté historie obce. Práce je členěna na šest kapitol, které se jednotlivě zaměřují na danou problematiku. První kapitola nás seznamuje s nejstarší historií obce. Další kapitoly se věnují vývoji obce v letech 1848 – 1918, 1918 – 1938, 1938 – 1948. Poslední dvě kapitoly se hlouběji zaměřují na vznik spolků v obci a na historii místní školy.

Annotation

The bachelor thesis makes us familiar with historical evolution of village Martinice v Krkonoších between the years 1848 and 1948. The goal of this thesis is the overall tracking of 100 years in village's history. The thesis is divided into six chapters which focus on the problematic separately. The first chapter makes us familiar with the oldest history of the village. Next chapters pursue the evolution of the village among years 1848 – 1918, 1918 – 1938 and 1938 – 1948. The last two chapters are deeply focused on the formation of clubs in village and on history of the local school.

Klíčová slova

Podkrkonoší, Martinice v letech 1848 – 1948, regionální historie, spolkový život v obci, škola v obci

Key words

Giant mountains foothills, Martinice v Krkonoších in years 1848 – 1948, regional history, cultural life in the village, local elementary school